అంకితము

నా ఇష్టదైవము, శ్రీ వేంకటరమణునికి
ఆయనలో ఇమిడిపోవాలని ఆశపడే రమణులకు...

కం॥ హరియేమనెనే అలిగెనొ
వెరపందిన నాయికలును వేదనజెందన్
కరిగెడి వేంకటపతికిని
తరుణులకిది అంకితమ్ము ధన్యత నిత్తున్.

తా॥ "హరి యేమన్నాడే, ఒకవేళ నాపై అలిగాడా? ఇక యెన్నటికీ మమ్మల్ని చూడడా" అని భయపడి దుఃఖిత అయిన తన నాయికనావిధంగా చూచి కరిగిపోయే తిరుమల శ్రీవేంకటరమణునికి, ఆయన తరుణులకు ఈ కృతిని నాకు ధన్యత కలుగునట్లు అంకితమిచ్చెదగాక!

(సంపుటి - III)

"హరి యేమనెనే అలిగెనో"

అలమేలుమంగమ్మతో అలనాటి హరి అనురాగ పరిమళం

ఆత్మ పరమాత్మల ఐక్యము

ఇది

అన్నమయ్య పదకవితకు అమరవాది పరిచయం

శ్రీరస్తు

శుభమస్తు   అవిఘ్నమస్తు

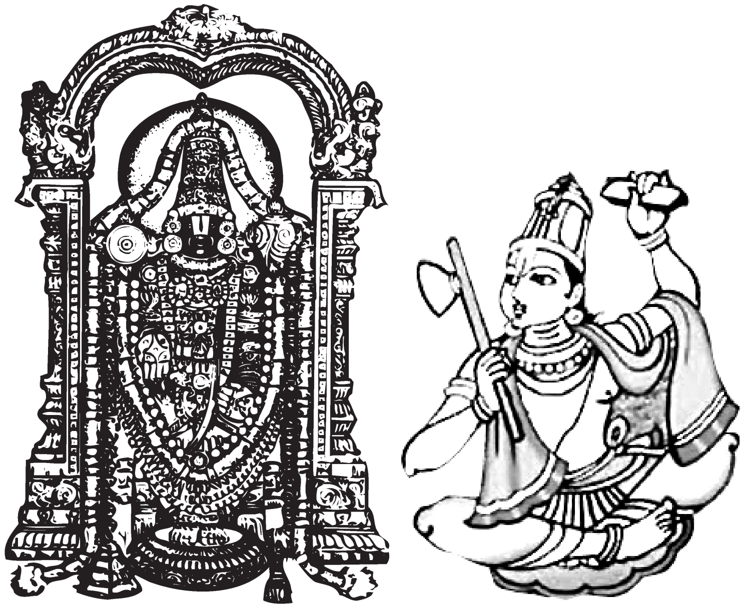

హరి యేమనెనే అలిగెనో

ఎన్నుకొన్న
అన్నమయ్య మధురకీర్తనలకు

పరిచయ పరిమళము

రచన

అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు
M.Tech.

హరి యేమనెనే అలిగెనో
(సంపుటి - III)

మొదటి ప్రచురణ
మార్చి 2014

రచన

అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు

వెల : **అమూల్యం**

ప్రతులకు :
ఫ్లాట్ నెం. 5, ప్లాట్ నెం. 61, సిద్ధార్థ నగర్,
హైదరాబాద్ - 38. ఫోన్ : 093930 21360

డి.టి.పి. ప్రింటింగ్ :
కె.వి.ఆర్.
98495 79345

ఆ.వె॥ మధుర కీర్తననగ మంచి శృంగారంబు
గూడుకొన్నపాట కురియు దేనె
అణువుమాత్రమైన అశ్లీలతుండదు
మనసు నిర్మలముగ మారవలయు.

మత్తకోకిల॥
పరిచయంబును సేయనెంచితి బాగుబాగని మెచ్చగా
పరిమళంబులు చిల్కు కీర్తన భావమున్ కుదియించుచున్
సరసమొప్పెడి మాధురిన్ వెదజల్లు వేంకటనాయకా!
మురిపెమందగ ముద్దుగుమ్మల ముంచుమా రతివేడుకన్.

మ॥ కరిగించెన్ హరి ముద్దుగుమ్మ రతులన్ కళ్యాణమైకూడుచున్
వరపుత్రుండగు అన్నమయ్య అటుపై పాడెన్ భళా! కీర్తనన్
యెరుకన్ గూర్పగ వాటికిన్ పరిచయం బేనెంచి సేతున్ ప్రభూ!
దరికిన్ జేర్చుము నాదు‘నావ’ సుడిలో తాజిక్కి అల్లాడినన్.

శా॥ శృంగారంబన చిన్నచూపు తగునా, సేవింపగా శ్రీపతిన్
బంగారంబగు బాటరా కలుగునా పాపంబు ఆవంతయున్
క్రుంగంబోకుర వేంకటేశ్వరుడు తాగూడంగ గోపెమ్మలన్
సంగంబౌనుర అన్నమయ్య కవికిన్ సంతృప్తి కల్గెన్ గదా!

హరి యేమనెనో అలిగెనో

(సంపుటి - III)

ఎన్నుకొన్న అన్నమయ్య మధుర కీర్తనలకు
పరిచయ పరిమళము

విషయ సూచిక

క్ర.సం.	కీర్తన వివరము	సంపుటము/సంఖ్య	పేజి
1.	అందరును వినరమ్మ	20/29	21
2.	అరయనాపెపైనీకునట్టానె	12/272	9
3.	అపుడేమనెనే మనుమనెను	6/97	50
4.	ఆకెకునీకెతెలుసునౌభళేశ	12/271	8
5.	ఆడే బొమ్మలువారు	20/392	30
6.	ఆటదైపుట్టినందుకటువలె	12/284	6
7.	ఇంతకంటేసుద్దులు	12/188	17
8.	ఇంతటను గరుణించు	20/474	28
9.	ఇతరము లేదే యింతి	24/218	42
10.	ఇదెవో నానోముఫలమిక	12/270	16
11.	ఈ పాటి వుపచారమిది చాలదా	20/443	31
12.	ఉపకారమింతేకాని	8/111	2
13.	ఎంతవానికెంతమాట	8/82	1
14.	ఎందరి వలపించెనో	6/26	48
15.	ఎఱగడుగాకతన్ను	20/135	20
16.	ఎఱుగుదు నేనీమోహము	24/371	43
17.	ఏమయ్యాఆపె మీద	12/186	5
18.	ఏమిదలచుకొంటివో	24/56	35
19.	కందువ రేపల్లెలోనే	12/90	7
20.	గందమందుకోవయ్యా	20/537	24
21.	చాలునే నీమాటలు	24/217	44
22.	చూతువు రావయ్యా	24/267	45

23. చెన్నలర భూపతిచెరువునున్నాడు	24/368	39
24. చెలగి కొలువులోన సిగ్గులు	24/480	41
25. తనకునాకును జంటతానే	12/349	10
26. తలవంచనేటికి దండనున్న	20/522	26
27. తానాడిన సరసము తనకు	12/457	4
28. తారవలచినయపుడె	6/27	49
29. దిమ్మరిమాటలాడీనే	20/186	23
30. దేవదుందుభులు నలుదిక్కులందు	24/30	32
31. నేనేమని విన్నవించే నీమంచితనము	12/89	11
32. నేనేలకాగిలంచేను నెలత	8/113	3
33. నిందుకున్నది వలపు	20/495	29
34. నిందుజాణవన్నిటాను	24/216	46
35. నిన్నరాని కోపము నేడేటికే	20/549	22
36. నాటెను నీకూరిమి నారసింహ	24/481	36
37. నా మనసెఱుగు దొల్లె	24/169	47
38. పతిమీద తమకానభ్రమసితి	20/48	25
39. పాయరాని పదివేలపనులు	6/179	51
40. మగరూపునాదరూపు	20/308	27
41. మగవానికేటి యెగ్గు	24/246	38
42. మాతో నేటికి నేను మగువను	24/192	37
43. మానిపండ్లు మరిమానికింద	20/279	18
44. ముద్దులుగారీ మోమునను	24/588	33
45. వలదన నొరులకు వసమటవే	6/17	19
46. విరహము మీదనే వేడుక	12/347	14
47. వుత్తమనాయకుడవు వొరపు	12/189	13
48. వెలలేని గొల్లెతలే వేడుక	12/187	15
49. వేగిరించి యాతనికివేసట	12/348	12
50. అట్టుసేయకిక నీవు ఇట్టే	24/482	34
51. రతి నీపలుకులకు రామ నడపులకు	24/114	40

ప్రార్థన

కం॥ శ్రీధరుడు వేంకటేశుడు
ఆధారం బవనిసతికి అన్నులమిన్నొ
మాధవి అలమేల్మంగకు
రాధమ్మకు హరిని వలచు రమణులకెల్లన్

ఉ॥ ఈకడ జెప్పబూనెదను యేపుగ వేంకటనాథు గొల్చుచున్
చేకొని అన్నమయ్య తను చెప్పిన యీమధురంపు కీర్తనల్
మూకగ భావమున్ దెలుప ముత్యపు జల్లును బోలు భాషలో
తూకపు ముందుమాట పరితుష్టత బొందగ యెంచి వ్రాసెదన్.

చం॥ సరసములైన కీర్తనల చాలపదంబులు ఒక్కతీరునౌ
విరివిగ అర్థముల్ తెలుప వింతగబుట్టు విరక్తి వీటిపై
మురియుచు తీపియున్ తినగ మొత్తు మొగంబని నేర్వగా వలెన్
పరిచయమందునే తెలుప భావమునీకడ నిశ్చయించితిన్.

సీ॥ శృంగారకీర్తనల్ బంగారు పుట్టమ్ము
కట్టు దేవర కింపు కలుగజేయు
మధుర భక్తికి తల మాధవుండేవూచు
సెలవినవ్వుల జిల్కు సిరిపెనిమిటి
సరసభక్తిని మెచ్చి సతి జూచి కొంటెగా
కనుగీటు తిరుమల కరివరదుడు
అమలిన రసవృష్టి అన్నమయ్య పదంబు
మురిపించు నెల్లరన్ తరతరముల

చివరికి వినండి. కొంతమంది అల్పజ్ఞానంతో అన్నమయ్య బూతుకీర్తనలు చెప్పాడని ఆ రోజుల్లో తమ అక్కసును వెళ్ళబోసుకొన్నారు. అటువంటి వారు నేటికాలంలోనూ వున్నారు. వారందరికీ కనువిప్పే నామాటలివే. పండితులు అన్నమయ్య శృంగార కీర్తనలను పరిష్కరించి ఆ కీర్తనలలోని నాయకుడు పరమాత్మ, నాయిక పరమాత్మ సంగమం కోరే ఆత్మ అని విశదీకరించారు. జనబాహుళ్యానికి వారు స్త్రీ పురుషులనిపిస్తే వారు భగవంతుని పాఠశాలలో ఎల్.కె.జి. విద్యార్థుల క్రింద లెక్క అన్నమాట. మరి పి.హెచ్.డి. అంటే ఆత్మ పరమాత్మను చేరుకోవటం, జరిగేనా? ఏమో! శ్రీహరికే తెలుసు.

అందుకే మనం ఈ అద్భుత సాహిత్యాన్ని మధురకీర్తనలు అందాము. అన్నట్లు ఇవి సరసము చిందించే సరసకీర్తనలు కూడా.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములవారికి సదా కృతజ్ఞుడను

Please visit: **geetadeeksha** in google Network,

for my other works

తొలిపలుకు

అన్నమయ్య శృంగారకీర్తనలు ఇదివరలో ఏలుకో శృంగారరాయ అనే పేరుతో మున్నుడి, భావవివరణలతో 101 కీర్తనలు అందించాను. ఈనాడు మళ్ళీ అన్నమయ్య సరసకీర్తనలను, శృంగార కీర్తనలను అన్నమయ్య మధుర కీర్తనల పేరుతో అందిస్తున్నాను. వీటికి 'హరి యేమనెనే అలిగెనో' అనే సంపుటిగా వెలువరిద్దామని సంకల్పం.

శ్రీవేంకటేశ్వరుని కృపా కటాక్షవీక్షణముంటే ఈ నాప్రయత్నం వెలుగులోకి వస్తుందని నా అపార నమ్మకం ఆపై కొండలరాయని దయ, నా ప్రాప్తము. నేను ఇదివరలో అన్నమయ్య శృంగార కీర్తనలు తీసుకొన్నప్పుడు "రవ్వా శ్రీహరి" గారి నిఘంటువు నావద్దలేదు. అందువలన ఆనాడు నేను ఎక్కువ శ్రమపడవలసి వచ్చింది. ఈనాడు ఆ కష్టంలో సగం పడితేచాలు గట్టెక్కవచ్చని నా నమ్మకం.

ఆ పురుషోత్తముడే ఏదో ఒక దారిచూపిస్తాడు. దీనిలోనే గాయకులు రాగంకట్టి పాడిన కొన్ని కీర్తనలను యెన్నుకొన్నాను. సాహిత్యపరంగానేకాక సంగీతపరంగా కూడా ఈ సంపుటి అందరినీ అలరిస్తుందని నా ఆశ.

"హరి నీమయమే అంతాను" అనే పేరుతో నేను శ్రీవేంకటరమణుని కృపవలన 375 అన్నమయ్య శృంగార, భక్తి, వైరాగ్య, తత్త్వ చింతన కీర్తనలు 4 సంపుటములుగా వెలువరించాను. శృంగార కీర్తనలన్నీ వివరిస్తే రసికలోకానికి తప్ప, శరణాగతులకు పెద్ద ఉపయోగకరము కాదేమో అని నామట్టుకు నాకనిపించింది. మనకు లభ్యమైన అన్నమయ్య కీర్తనలన్నీ సింహభాగము శృంగార కీర్తనలే. అయినా నేటి సమాజంలో అన్నమయ్య కీర్తనలు వినేవారేకానీ విశ్లేషించిన తాత్పర్యవివరణ చదివేవారు కోటికొక్కరు. ఒకవేళ చదివినా రెండవ పర్యాయం చదివేవారుండరు. మరి అన్నమయ్య అన్నట్లు వరద ఆగిపోయాక అడ్డుకట్టవలన లాభమేమి? కానీ అన్నమయ్య కీర్తనలు పాఠకలోకానికి పరిచయం చేయాలనే నాకోరిక తీరనిది. అందుకనే

అన్నమయ్య శృంగార కీర్తనలను పాఠకలోకానికి పరిచయం చేస్తే చాలు అనే సత్సంకల్పంతో నా ప్రయత్నానికి “హరియేమనెనే అలిగెనో” అని నామకరణంచేసి శ్రీకారం చుట్టాను.

ఒకవేళ ఈ శృంగార కీర్తనలకు విడమరచి భావవిశ్లేషణ చేసినా ఇక్కడ చూపిన విధంగా వస్తుంది.

భావవిశ్లేషణ:

ఓ చెలియా! హరి నామాటవిని యేమనెనే (ఏమని అన్నాడే?) కొంపదీసి అలిగెనో (అలిగినాడాయేమే?) విరహినై నేనుండ (నేనింత విరహ బాధతో వేదన చెందుతుంటే) యీవేళ ఇంకా రాడేలనే?

మళ్ళీ మళ్ళీ తనను నా మాటలతో కొసరను (ఆక్షేపించను) అని వేడుకొన్నాను కదా! అతిశయించిన హరి యేమనినాడే. తరుణులందరూ వచ్చేశారు కదా! ఇంకా తాను అక్కడనేవున్నాడు. కారణమేమిటే? ఎరవెరవై (విలక్షణముగా) నున్న ఆతడు అప్పుడు తాను నా గురించి యేమనినాడే?

ఓ చెలీ! నావాకిటిదాకా వచ్చి తిరిగెనట (మరలిపోయెనట), నావిభుడు. కారణమేమైవుంటుంది? తానెందుకలా చేశాడో చెప్పినాడా? ఈ రాకపోకల (వచ్చీపోవుటలోనే) తెల్లవారేటట్లుంది. ఈకడ (ఇప్పుడు) తుదమాట యేమనెనే (తన ఆఖరి మాటగ యేమి చెప్పమంటాడే.)

ఓ చెలియా! నా తలపులో ప్రియము (నా మనస్సులో అతని నెంత ప్రేమిస్తున్నానో) తనకే తెలుసును కదే! తన మనసులో మాట యెలుగెత్తి యేమనెనే (గొంతువిప్పి ఏమీ చెప్పలేదా?) ఇప్పుడు ఆయనగారు నామాట యేమి వింటున్నాడని? తానే బలవంతంగా వచ్చి ఆ శ్రీవేంకటేశ్వరుడు నిన్ను నన్ను కూడినాడు కదా! దాని గురించి యేమనినాడే?

దీనివలన ప్రయాస తప్పించి విశేషఫలితము నాకు కనిపించలేదు. బాగా ఆలోచించి ఒక కృత నిశ్చయానికి వచ్చాను. ఈ “హరియేమనెనే అలిగెనో”లో యెన్ని సంపుటములు చేస్తానో తెలియదు కానీ ప్రతి శృంగార కీర్తనకు

“పరిచయపరిమళం” వ్రాసి అన్నమయ్య ఆరాధన కొనసాగిస్తాను. శ్రీవేంకటేశ్వరుని నామస్మరణ యెలాగూ ఇందులో భాగమే కదా!

శృంగార కీర్తనలంటే చదువరిలో శృంగారభావాలను తట్టిలేపేవి. జావళీలు ఆ కోవకే చెందుతాయి. జయదేవుని అష్టపదులవలె, అన్నమయ్య కీర్తనలలో కూడా అశ్లీలతకి తావులేదు. అష్టపదులలో హరి దర్శనమైతే ఇక్కడ శ్రీవేంకటేశ్వరుడు శృంగారరాయడు. అలమేల్మంగమ్మ, ఆమెచెలికత్తెలు, వేంకటేశుని పరివారంలోని స్త్రీలు కీర్తన పాడుతున్నారు అన్నట్లు వుంటాయి. కొండొకచో అన్నమయ్య తనే నాయికా నాయకులకు సలహాలిస్తారు. అప్పుడూ ఆయనా స్త్రీగా ఆ కీర్తననాలపిస్తున్నారా అనిపిస్తుంది. నాకు ఇవి శృంగారకీర్తనలన్న భావం రాదు. ఇవి అన్నమయ్య మధుర భక్తిని ప్రతిపాదించే మధుర కీర్తనలు. సరసత్వము గలవికాబట్టి సరస కీర్తనలు అనికూడా అనవచ్చును. అన్ని కీర్తనలూ దాదాపు ఒకే పంథాలో నడిచినందువల్ల పునరుక్త భావన కొండొకచో కలుగవచ్చును. మరి మన నాయకీ నాయకులు మానవమాత్రులు కారుగదా! జగత్పిత, జగన్మాతలు వారు.

ఏది యేమయినప్పటికీ ఈ మధుర కీర్తనలకు పరిచయ పరిమళం మాత్రమే అందించడం జరిగింది. కొన్ని తెలుగు మాటలకి కూడా అర్థం చెప్పవలసి వచ్చింది. ఎందుకంటే అది 600 ఏళ్ళ క్రిందట నేటి రాయలసీమ మాండలిక భాష. అటువంటి సందర్భాలలో చదువరుల సౌకర్యార్థం కొన్ని పదములకు నేటి తెలుగు అర్థం ఇవ్వటం జరిగింది. అలాగే కొన్ని కీర్తనలలో తమిళ, కన్నడ పదములు కూడా ఆనాటి వాడుకవలన మనకు కనిపిస్తాయి.

ఈ కీర్తనలు ప్రత్యేకించి రసిక భావనలున్న భక్తులకు. ఇరవైయేళ్ళలోపు వారికి, అరవై యేళ్ళు పైబడిన వారికి కాదు. అలాగని వారు చదువరాదని నా అభిప్రాయము కాదు. పచ్చి మామిడికాయ, బాగా మగ్గి మెతకబారిన మామిడికాయ తినలేం కదా! ప్రౌఢులకు ప్రింటు సన్నగా వున్నా పర్వాలేదని ఈ “హరియేమనెనే అలిగెనో” పేజీకి ఒక్క కీర్తన పరిచయ పరిమళంతో సహా అందిస్తున్నాను. ఆస్వాదించండి.

సంఖ్య : 457 సంపుటము : 12 పుట: 262 రాగం : గంభీరనాట

4 తా నాడినసరసము తనకు వెగ్గళ మైతే
నే నేమి సేతునే యాల నెపాలు వేసీనే ॥పల్లవి॥

మొనలైన నా చన్నుల మొలకలు నాఁటె నంటా
కొనచూపులఁ దా నెంత కొచ్చి చూచీనే
పెనఁగఁగా నా జడ ముప్పిరిఁ జుట్టుకొనె నంటా
వొనరఁగఁ దా నేల వురము దట్టీనే ॥తానాడి॥

చెవిలోని నా పునుఁగు చెక్కులపైఁ గారె నంటా
తివురుచుఁ దా నేల తిద్ద వచ్చీనే
యివల మోవులు సోఁకి యెంగిలాయ నంటాను
జవళి బొమ్మల నేల జంకించీనే ॥తానాడి॥

కలసి కౌఁగలించఁగా గాజు లొత్తె నంటాను
చలపట్టి తా నేల సాదించీనే
యెలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డే నలమేలుమంగను
లలి నేలె నన్ను నెంత లాలించీనే. ॥తానాడి॥ **457**

పరిచయ పరిమళం :

ఈ కీర్తనలో అన్నమయ్య, దేవి చెలికత్తె. తన చెలియతో దేవి తన బాధను ఇలా చెప్పుకొంటున్నది. తాను నాతో ఆడిన సరసాలు తనకే మితిమీరినవనిపిస్తే, నేనేమి చేయగలనే? ఇట్లా నామీద నెపముల నెందుకువేస్తాడే ఈయన? మొనదేలిన నా చనుగవ తనకి గుచ్చుకుంటున్నదట. నన్ను తన కొనచూపులతో గుచ్చిగుచ్చి చూస్తూ, అని నవ్వుతాడు. నన్ను పెనవేసికొంటే నా జడ తనకు చుట్టుకొన్నదట. ఈ మాటకూడా వూరకనే చెప్పడు. నా ఉరముపై తట్టుతూ చెబుతాడు. నా చెవిలో వుంచుకొన్న తట్టు పుణుగు నా చెక్కిలిపై కారిందని, దాన్ని దిద్దటానికి వచ్చి నా చెక్కిలినెందుకు పుణుకుతాడే ఈయన. నా పెదవులు తనకు సోకి అంతా యెంగిలిమంగలం అయిందని తన కనుబొమ్మలనుముడివేసి బెదరించినట్లు చూస్తాడు. ఇదేమిటే నన్నిట్లా బెదరగొడతాడు. తనకు దగ్గరయై కౌగలిస్తే నా గాజులు నొక్కేస్తున్నాయని నన్ను సాధిస్తాడేమిటే. ఆయన శ్రీవేంకటేశుడు, నేను అలమేల్మంగను. లాలనగా నన్ను అలరించేనే.

★ **తివురుచు** – కుతూహలంతో ★ **వెగ్గళమైతే** – మితిమీరితే
★ **చలపట్టి** – పగబట్టి ★ **జంకించీనే** – బెదిరించేనే

సంఖ్య : 83 సంపుటము : 8 పుట: 59 రాగం : పెంచబౌళి

1 ఎంతవానికెంతమాట యేలే యింత
మంతనాన నుండియును మాకుదీరదా ॥పల్లవి॥

కొప్పు దువ్వితేఁ బతిపైఁ గోపగించుకొనేవేమే
తప్పులేని తప్పుమోపి తమకింతురా
విప్పుచుఁ బ్రియము చెప్పి వేఁడుకొనీ నాతఁడే
దప్పిదేరె మోవిచూచి దయవుట్టదా ॥ఎంత॥

ధీరతతోఁ జెక్కు నొక్కితేను విదిలించేవేమే
దూరులేని దూరుగట్టి దొమ్మిసేసేవు
సారపు నీసుద్దులెల్లా చవిసేసీనాతఁడే
ఆరీతినాతనిఁ జూచి ఆయము గరఁగదా ॥ఎంత॥

చిప్పిలఁ గాఁగిలించితే జీరవారెననేవేమె
చొప్పులేని చొప్పులెత్తి సూడువట్టేవే
అప్పఁడు శ్రీవేంకటేశుఁ డలమేల్మంగవు నీవు
చొప్పులుగాఁ బెంజెమట చూచి చింత వాయదా. ॥ఎంత॥ **83**

పరిచయ పరిమళం :

దేవి చెలికత్తెయైన అన్నమయ్య చనువుతో ఆమెను మందలిస్తున్న వైనం పరికించండి. ఏలనమ్మా ఇంత రభస చేస్తావు? ఎంతవానికి (ఇంతటి జగన్నాథుని) ఎంతమాట యేల (ఇంతమాట అనదగునా?) మేము లోపల యేదో సత్వర ఆలోచనలో వున్నాము. మాకు తీరికె లేకపోతే ఇట్లాగైతే యెట్లమ్మా? దేవీ! ఆయన వైనముగా తనకొప్పు దువ్వినాడు. అయితే, దానికే ఆయనపై అలుగుతారటమ్మా? తప్పులేకపోయినా యేదో ఒకతప్పు చూపి తత్తరబెడతారా? తన జాగునకు కారణం వివరించి అనునయంగా వేడుకొంటుంటే ఆతని మోవి చూచి అయినా నీకు దయ కలుగలేదా? ఆయన సానుకూలుడై నీ చెక్కిలనొక్కితే అట్లా విదలించుకోవచ్చునా? నిందలేని స్వామిపై యేవో నిందలు వేసి దొమ్మిచేస్తావేమమ్మా? నీవైనమంతా రుచి చూచికూడా ఆయన సంయమనంతోనే వున్నాడు. అదంతా చూచియైనా నీ ఆయము కరుగదా (నీ బిగువు సడలదా?) ఆయన గుచ్చి కౌగలించితే నొప్పించాడని నెపమునెన్నుతున్నావు. నెపము లేకపోయినా నెపమువేసి విరోధము చూపతగునా? ఆయన శ్రీవేంకటేశుడు, నీవు అలమేల్మంగవు. ఆయన కురిసిపోయే చెమటలైనా నీ చింతబాపవా?

★ **తమకింతురా** – తత్తరబెడతారా? ★ **చవిసేసీ** – రుచిచూచె
★ **జీరవారెనా** – గాయమైనదా? ★ **సూడువట్టేవు** – విరోధించేవే

సంఖ్య : 111   సంపుటము : 8   పుట: 66   రాగం : దేసాక్షి

2 ఉపకారమింతేకాని వొరటుగాదు
కపటాలుమాని సతిఁగాఁగిలించవయ్యా ॥పల్లవి॥

మంకుగాదు చెలియ నీమనసు చూచేనంటా
వుంకువ సిగ్గులతోడ నూరకున్నది
సంకెగాదు నిన్నుఁ దనచన్నులు నాటించితేను
అంకెఁ గుమ్మెలయ్యీనంటా నట్టె మూసెఁ బయ్యద ॥ఉప॥

తిట్టుగాదు నీగుణము తెలుసుకొనవలసి
బెట్టిమాటలనిన్నుఁ బెదవులను
అట్టుసేయదాపె నిన్నాఁడిఁ బెనఁగకున్న
దిట్టతనము నేరక దిగేవంటాను ॥ఉప॥

గబ్బితనములుగాదు కాఁగిలించి పట్టినిన్ను
తబ్బిబ్బుగాకుండ రతిఁదనిపేనంటా
అబ్బురపు శ్రీవేంకటాధిప నిన్నుఁగలసె
జొబ్బిలఁ బ్రేమము నీకుఁ జూపేనంటాను. ॥ఉప॥ **111**

పరిచయ పరిమళం :

ఈ కీర్తన క్లిష్టమైనదే. అన్నమయ్య భావన నావూహకందినంతవరకు ఈ విధంగా నాకు తోచింది. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! మా చెలికి ఉపకారబుద్ధేకాని, మొండిపట్టుదల లేదయ్యా! నీకోపము కూడా కపట కోపమే. అదిమాని సత్వరమే మాసతిని కౌగలించవయ్యా! మా చెలియనర్థం చేసికోవయ్యా! మా చెలియది మంకుపట్టుదలకాదు. నీ మనస్సులో తనమీద నీకెంత ప్రేమవున్నదో చూడాలని ఆమె కోరిక. అందుకే నీవామెకు చేరువైనా తెచ్చిపెట్టుకొన్న సిగ్గుతో వూరకున్నది. నిన్ను తన చనుదోయితో కుమ్మినది కూడా నీపై శంకతో కాదు. నీకు వశమై తనకైన నఖక్షతములు తన మూసిన పైట తొలగించి చూపుటకే, సుమా! ఆమె నీతో నిష్ఠూరంగా మాట్లాడినదికూడా, నిన్ను తిట్టాలనే భావంతో కాదు. నీ శాంతగుణము యెంత పటిష్ఠమైనదో యెరుగుటకే. అంత'అట్టు' చేసింది నీతో గొడవ బెట్టుకొనుటకు కాదు. నేరక నీకు తన దిట్టతనం చూపబోయి పొరబాటు చేసింది. రతిలో తను నీవెంత వుబ్బితబ్బిబ్బౌతావో చూద్దామనుకొని నిన్ను తన బిగికౌగిట బిగించినది అంతేకానీ నీకు తన గర్వము చూపించుటకు కాదు. అబ్బురములు చూపించే వేంకటేశ్వరా! ఆమెకు తన ప్రేమ చూపే నేర్పుకూడా లేదయ్యా!

★ **ఒరటు** – మొండిపట్టుదల ★ **ఉంకువసిగ్గులు** – తెచ్చిపెట్టుకొన్న సిగ్గులతో
★ **బెట్టిమాట** – నిష్ఠూరంగా ★ **గబ్బితనము** – గర్వము

హరి యేమనెనే అలిగినో

సంఖ్య : 113   సంపుటము : 8   పుట: 67   రాగం : ధన్యాసి

3 నేనేల కాఁగిలించేను నెలఁతనెవ్వతెనైనా
కానుకలాయ మోహము కడుమెచ్చవలదా ॥పల్లవి॥

మచ్చరములెల్ల మానె మనసొక్కటాయ నాకు
లచ్చనలు నీమోవిపై లలినుండఁగా
చొచ్చి యధరామృతము సొమ్ము పదిలముగాను
పచ్చిముద్రలు వెట్టె నీపని మెచ్చవలదా ॥నేనే॥

చింతలిన్నియునుఁ బాసె సెలవుల నవ్వువచ్చె
పొంతనుండి నీలోనే బుసకొట్టఁగా
దొంతినున్న వలపులు తూరుపెత్తేవేళలకు
అంతలో పొలివారించె నది మెచ్చవలదా ॥నేనే॥

చేతికి లోనాయ రతి సేస పిడికిటనిండె
నీతల నన్ను శ్రీవేంకటేశ కూడఁగా
జాతితో నిద్దరమును చద్దికి వేఁడికిఁగాను
యేతులఁ దోడు గడించె నిది మెచ్చవలదా. ॥నేనే॥ **113**

పరిచయ పరిమళం :

ఇదికూడా అంత సులభగ్రాహ్యంకాని కీర్తనే. దేవి స్వామితో యేమంటున్నదంటే, నెలత నెవ్వతెనో నేనెందుకు ఆదరిస్తాను నాకు నీపైగల విపరీతమైన మోహమే నాకు కానుకైనది. ఈనా అంకిత భావమును నీవు మెచ్చుకోక తప్పదు. అన్నమయ్య భావనాగరిమ అందలేనేమో? నా మచ్చరమునంతా త్యజిద్దామనుకొంటే, నీ మోవిపై ప్రత్యక్షంగా కనుపించే దంతక్షతములు నన్ను వేధిస్తున్నాయి. నీ అధరామృతము నాసొత్తు. అట్టి నీ అధరములపై ఆ పచ్చిముద్రలు వేసే నీ నేర్పు మెచ్చక తప్పదు స్వామీ! ఎట్టకేలకు నా చింతలన్నియు వైదొలగినవి. పెదవులు మొలకనవ్వులు చిందించసాగితిని. అప్పుడు నా సమీపముననేవుండి నన్ను గమనిస్తున్న నీలో ఏవేవో కోరికలు బుసకొట్టినవి. నాలోదొంతరగానున్న వలపులు తూరుపెత్తినవి (వెదజల్లబడినవి). అంతలోనే ఆ వలపులు విస్తరించినవి. స్వామీ! దానికి నన్ను నీవు మెచ్చవలదా? రతి వాంఛతో నేను నీ చేతికివచ్చి లోనైతిని. తలంబ్రాలు నా గుప్పిట నిండినవి. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! ఆపై నన్ను స్వాతంత్రముతో కూడితివి. సొగసుగా రెండుపూటలా ఇద్దరమూ కూడితిమి. ఉద్ధతితో ఇద్దరమూ ఒకరికొకరు తోడైతిమి.

★ **పొలివారించు** – విస్తరించినవి ★ **లచ్చనలు** – గుర్తులు
★ **జాతితో** – సొగసుగా ★ **చద్దికీవేడికీ** – పొద్దునా మధ్యాహ్నం

సంఖ్య : 271 సంపుటము : 12 పుట: 155 రాగం : రామక్రియ

8 ఆకెకు నీకుఁ దెలుసు నౌభళేశా
యేకతాననే యరసి యెఱుఁగుకో రాదా ॥పల్లవి॥

యెదురుఁ గొండ లెక్కి యేటి కొల కే మమ్మ
అదిగో సొలసి మాటలాడీ నిన్ను
పొదిగి పొదిగి యట్టె బొమ్మల జంకించు కొంటా
తుదలేని వేడుకలఁ దొంగి చూచీని ॥ఆకెకు॥

చల్లని మాకులనీడ సమదిష్టితో నీకు
వొల్లని ప్రియాలు చెప్పి వొరసీ నిన్ను
తెల్లమిగా సెలవులఁ దెగ నవ్వు నవ్వుకొంటా
పల్లదాన నీపైఁ బూబంతి వేసీని ॥ఆకెకు॥

మిక్కుటపుఁ దమకము మించఁగా నీతొడ యెక్కి
గక్కునఁ జన్నుల నొత్తి కలసీ నీతో
తక్కక యహోబలానఁ దగ శ్రీవేంకటాద్రిని
వొక్కటై నిన్నుఁ బెండ్లాడి వొద్దికె చూపీని. ॥ఆకెకు॥ 271

పరిచయ పరిమళం :

అహోబలనృసింహునిపై అన్నమయ్య గానంచేసిన ఈ సరస శృంగారకీర్తనలో ఉగ్రనృసింహుని చల్లబరచిన శ్రీలక్ష్మిని కూడా కొనియాడుతున్నారు. తొలుదొల్త నరసింహునితో ఓ ఔభళేశా! ఆమెకు నీకే తెలుసు నిన్ను వశము చేసికొనుటకు ఆమె యెంతకష్టపడినదో మేమెట్లు చెప్పగలము. ఏకాంత సమయం చూసి నీవే ఆమెకు చేరువై తెలుసుకోరాదా? దేవీ! ఈ నృసింహుడు యేమిచేశాడో చూడు. నీ ఎదురుగానున్న కొండలపై తానూ యెక్కివున్నాడు కదా! ఇంకా వైరం దేనికి? అదిగో తానలసిపోయేవరకు నీతో మాట్లాడి నీకు చేరికయై కనుబొమ్మలను వేగముగా కదలించుచు అంతులేని వేడుకతో నీకొరకు తొంగిచూస్తున్నాడమ్మా ఈ ఔభళేశుడు. దేవీ! చల్లని తరుఛాయలలో సమదృష్టితో నీకు ప్రియవచనములు చెప్పి నన్ను తనకు ఒత్తుకొంటాడు. తేట తెల్లముగా నవ్వులొలికిస్తూ గర్వముతో నీపై పూదండ వేస్తాడమ్మా ఈ ఔభళేశుడు. ఓ నృసింహా! ప్రతిక్రియగా ఈ దేవి యేమిచేసిందో చూశావా! మిక్కుటమైన పారవశ్యముతో నీతొడపైనెక్కి కూర్చొనినది. చటుక్కున తన చనుగవతో నిన్నొత్తి అహోబలముననేకాక శ్రీవేంకటాద్రిపైకూడా నిన్ను పెండ్లాడినది.

★ **ఒరసీనిన్ను** – నిన్ను ఒత్తుకొనును ★ **పల్లదాన** – గర్వముతో
★ **తక్కక** – విడువక ★ **ఆకెకు** – ఆమెకు

సంఖ్య : 186 సంపుటము : 12 పుట: 107 రాగం : ఆరభి

5 యేమయ్యా ఆపె మీఁద నింత బత్తి గలిగితేను
కామించి పెండ్లాడరాదా కా దనేరా నిన్నును ॥పల్లవి॥

పలచఁగా నవ్వు నవ్వి పాపట దువ్వుకొంటా
కొలువు సేసే యాపెఁ గోరి చూచేవు
వలిదపయ్యదలోని వట్రువ గుబ్బలమీఁద
కలువపువ్వులు వేసి కాంతాళించేవూ ॥యేమ॥

వీడెపు సెలవితోడ వీఁగి సిగ్గువడుకొంటా
కూడిమాడివున్న యాపెఁ గొంగు వట్టేవు
జాడతోడ నిట్టే మేనిచక్కఁదనాలకు మెచ్చి
చేడెలతోఁ బొగడుతాఁ జెలరేఁగేవూ ॥యేమ॥

యింతుల సన్నలు సేసి యేకతము లాడుకొంటా
చెంత నున్న యాపెమీఁదఁ జేయివేసేవూ
యింతలోనే శ్రీవేంకటేశ మమ్ము నేలితివి
పొంత నీ చెలికొఁగిట భోగించేవూ. ॥యేమ॥ 186

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో తనబోటి భక్తురాండ్రను అనుగ్రహిస్తూనే తన దేవేరికి కూడా విధేయుడైన శ్రీవల్లభుడు వలచి వచ్చిన వారితో భోగిస్తుంటాడని చెబుతూ స్వామిని మందలిస్తున్నారు. ఏమయ్యా! ఆమె మీద అంత వలపు వుంటే కోరి పెండ్లాడరాదా? నిన్ను వద్దు అనేవారెవ్వరు? స్వామీ! లేతచిరునవ్వులు చిందిస్తూ నీ పాపిట చక్కగా దువ్వుకొని, నీ కొలువు చేస్తూనే ఆమెను కోరిక విరజిమ్ముతున్న విధంగా చూస్తావు. ఆమె పైటలోని చనుగుబ్బలమీద చిలిపిగా నీచేతనున్న కలువపుష్పములను తాకునట్లు విసురుతావు. పైగా రవ్వంత ఈర్ష్యతో చూస్తావు. ప్రభూ! తాంబూలం సేవించిన తన చిరునవ్వులలోనే సిగ్గులు పూయిస్తున్న సభలో నీతో కలుపుగోరుతనంతోవున్న ఆమెను చటుక్కున కొంగుపట్టి లాగినావు. నిగ్గుతేలిన ఆమె శరీర సౌందర్యాన్ని మెచ్చుకొంటూ, కొలువులోని ఇతర స్త్రీలముందు ఆమెని పొగడుతూ చెలరేగిపోతావు. దేవా! నీ కొలువులోని ఇతర కాంతలకు సైగచేసి పంపివేస్తూ ఆమెతో ఏకాంతము ఆమెకు తెలియకుండా కల్పించి ఆమె మీద చేయివేస్తావు. మళ్ళీ ఇంతలోనే నాబోటి భక్తురాండ్రనూ అనుగ్రహించే శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీ భోగాన్ని అడ్డెదెవరయ్యా?

★ **బత్తి** – వలపున్న భక్తి ★ **కాంతాళము** – ఈర్ష్య
★ **కూడిమాడి** – కలిసి మెలిసి ★ **చేడెలు** – స్త్రీలు

సంఖ్య : 284 సంపుటము : 12 పుట: 163 రాగం : కురంజి

6 ఆఁటదై పుట్టినందు కటువలెఁ గాకుండితే
యేఁటి జన్మమయ్యా మమ్ము నేలుకొనవలదా ॥పల్లవి॥

పానుపుపైఁ గూచుండి నీపాదములు చేత నొత్తి
ఆనించి గుబ్బలమీఁద నందుకొంటాను
నానుపుఁజెమట నీపై ననుపునఁ జిందుకొంటా
కానుకగా మోవి యిచ్చి కరఁగఁగ వలదా ॥ఆఁటదై॥

కొనగోర నీ కురులు కూడగిరి దువ్వి దువ్వి
చెనకి చెక్కుఁ జెక్కు చేర్చుకొంటాను
పెనఁగి నీ బుజాలపై ప్రియానఁ జేతులు వేసి
తనివార మోము చూచి దైవారవలదా ॥ఆఁటదై॥

వొయ్యనే కౌఁగిట నించి వొత్తగిలి పక్కనుండి
తియ్యని నీ మోవితేనె దీసుకొంటాను
ఇయ్యెడ శ్రీవేంకటేశ ఇదే నీ దేవుల నైతి
పయ్యదఁ గప్పి ఇట్టె తెప్పలఁ దేలవలదా. ॥ఆఁటదై॥ **284**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ మధుర కీర్తనలో నాయిక యేమంటున్నదో ఆలకించండి. ఓ తిరుమలరాయా! ఆడదై పుట్టిన తదుపరి ఆ విధముగా వుండకబోతే ఇక అదియేమి జన్మయ్యా? ఇంత చెప్పుట యెందుకు? మమ్ము కనికరించి, యేలుకోవయ్యా! మరియెట్లా వుండాలో తెలియాలంటే పరిచయ పరిమళమునాస్వాదించాల్సిందే. స్వామీ! ఆడజన్మ అన్నాక, నీవు పానుపుపై కూర్చుంటే తన ఒడిలోకి నీ పాదములు తీసికొని వొత్తకపోతే, అట్లా వొత్తుతూ అప్పుడప్పుడూ చిలిపిగా తన కుచద్వయమును నీకు ఆనించి దేనినో అందుకొంటేనే కదా! ఆనందం. కావాలని నా చెమట చేతితో నీపై చిందించి అటువలె నిన్ను ఇబ్బందిపెట్టినందుకు తీయని అధరామృతమునిచ్చి నిన్ను కరిగించవలదా? నాకొనగోళ్ళతో నీ జుట్టు లాలనగా దువ్వి, నీ చెక్కిలిని పుణుకుతూ దానికి నా చెక్కిలి ఆనించుకొంటూ నీ భుజములపై చేతులువేసి ప్రేమగా తనివిదీరా నీ మొగములోకి పారవశ్యంగా చూడకపోతే అదేమి జన్మయ్యా? ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! ఒయ్యారంగా నీపక్కన ఒత్తిగిలి పరుండి నీమోవితేనెనందుకోకపోతే నాదేమి జన్మ? నీదేవేరినై నీవు కప్పిన పమిట కొంగులో ఆనందసాగరములో తేలవలదా?

★ **కూడగిరి** – ఒకటిగా దువ్వి ★ **దైవారవలదా** – అతిశయించవద్దా
★ **ఒయ్యన** – మెల్లగా ★ **తెప్పలదేలవలదా** – తేలిపోవద్దా

సంఖ్య : 90 సంపుటము : 12 పుట: 52 రాగం : నాదరామక్రియ

7 కందువ రేపల్లెలోనే కానవచ్చె నీ సుద్దులు
అందుకొని పొగడ ని న్నలవి గాదు ॥పల్లవి॥

వారికి వారికి నీవు వలచిన ట్టున్నాఁడవు
యీరీతి నీ జాణతన మెటువంటిదో
కోరి నీ వెందరినైనాఁ గొలువు సేయించుకొందు
చేరి నీ యోపిక యెంతో చెప్పరాదు ॥కందు॥

భావింప నెవ్వరికైనా పక్కనున్నట్టున్నాఁడవు
తావగు నీ విటరాయతన మెట్టిదో
వేవేలు సతులతోడ వేసారక మాటాడుదు
యేవల్లా నీ నేరుపు యెంచరాదు ॥కందు॥

అందరికౌఁగిటఁ గూడి నట్లానే వున్నాఁడవు
అందిన నీ చుట్టరిక మది యెంతో
అందపు శ్రీవేంకటేశ అలమేల్మంగను నేను
పొందితివి నీగుణాలు పొగడరాదూ. ॥కందు॥

పరిచయ పరిమళం :

రేపల్లెలో శ్రీకృష్ణుని తత్వాన్ని ఆవిష్కరిస్తున్నారు అన్నమయ్య. వారి వారికి హరి నావాడనిపించినా ఆయన నిజమైన భక్తికి శరణాగతికి మాత్రమే కట్టుబడతాడు. అందరికౌగిట గూడినట్లున్నా ఆయన చుట్టరికమదియెంతో యెవ్వరూ చెప్పజాలరు. యెన్ని రాసలీలలు చేసినా ఆయన శ్రీవేంకటేశ్వరుడు, కనుక అలమేలుమంగ సొత్తు. ఈ కీర్తనలో కూడా ఆమె అదే నొక్కివక్కాణిస్తున్నది. రేపల్లెలో అతిశయించిన నీ సుద్దులు అనేకము చూశాము. అవన్నీ గ్రహించి అర్థంచేసికోవటం మావల్ల అవుతుందా ప్రభూ! అన్నదే ఈ పల్లవి సారాంశం. నీజాణతనమేమని వర్ణించను? వారికి వారికి నీవు వారిని వలచినట్లే భ్రమ కలుగజేశావు. అందరితోనూ కొలువు సెయించుకొన్నావు. నీ ఓపికయెంతటిదో చెప్పుట సాధ్యమా? ఏవనితయైనా నీవు తనింట తన పక్కనే వున్నట్లు భ్రమించింది. నీ విటరాయతనము అనుపమానము. పదియారువేల సతులను చేపట్టి సమానముగా యేలుకోగలిగిన కృష్ణతత్వము ఆయన నేర్పు యేవిధముగానూ యెంచరానిది.

★ **కొలువసేయించుకొనుట** – సేవలుపొంది ★ **ఓపిక** – ఓర్మి
★ **విటరాయతనము** – విటశ్రేష్ఠుని లక్షణం ★ **చుట్టరికము** – సంబంధము

సంఖ్య : 348 సంపుటము : 12 పుట: 199 రాగం : ఆహిరి

12 వేగిరించి యాతనికి వేసట సేయకురే
నాగుఁబ తెలుఁగుఁ దానే నన్ను నేలీఁ గాని ॥పల్లవి॥

ఆసకొలిపినవాఁడు ఆఁబడిఁబెట్టినవాఁడు
సేసవెట్టి నాపై దయసేయ నేరఁడా
వాసి యెఱిఁగినవాఁడు వలపు చల్లినవాఁడు
లాసుకొన్న నన్నుఁ గూడి లాలించీఁ గాక ॥వేగి॥

చనవు లిచ్చినవాఁడు చవి మరపినవాఁడు
చెనకి సంతోసించఁ జేయ నేరఁడా
వినయ మెఱిఁగినవాఁడు వేడుకకు లోనై నవాఁడు
మన సెఱిఁగి నన్నిట్టే మన్నించీఁ గాక ॥వేగి॥

చెలిమిసేసినవాఁడు చేతికి లోనైనవాఁడు
తలఁచినప్పుడే నా దండకు రాఁడా
యెలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనే నన్నుఁ గూడె
పలుమారు నారతులఁ బాయకుండీఁ గాకా. ॥వేగి॥ **348**

పరిచయ పరిమళం :

ఈ కీర్తనలో నాయిక విన్నపము వినండి. ఆమె తన చెలికత్తెలతో యేమంటున్నదంటే ఆయనను విసిగించి శ్రమపెట్టకండే. నావేదన నర్థంచేసికొని తానే నన్ను యేలుకొంటాడు. ఆయనకు తెలియనిదేదన్నావుంటుందా? అంటున్నది. ఇది ఒకటికి రెండుసార్లు చదివితేకానీ అంతుబట్టని అన్నమయ్య మధురకీర్తన. నాలో ఆశరేపినవాడు, నన్ను ప్రేమలో ముంచి అల్లరిపెట్టినవాడు నా చేతికి మంగళాక్షతలనిచ్చి నన్ను అనుగ్రహించలేడా? ఔన్నత్యంగలవాడు, నన్ను వలచినవాడు నన్ను కోరుకొన్నవాడు కూడి లాలించనేరడా? నాకు చనువునిచ్చినవాడు, ప్రేమానుభవం కలిగించినవాడు నన్ను సంతోషపెట్టుటనెరుగడా. వినయమువున్నవాడు, వేడుకకులోనైనవాడు నామనసెరిగి నన్ను మన్నించలేడా. నాతో స్నేహంచేసినవాడు, నేను చెప్పినట్లు చేసేవాడు తలచుకోగానే నా సముకానికి రాలేడా? శ్రీవేంకటేశ్వరుడు ఇంతలోనే నన్ను అతిశయముతో కూడినాడు అట్టివాడు నా రతిని వదలకుండుగాక!

★ **వేగిరించి** – తొందరపెట్టి ★ **వేసట** – శ్రమ
★ **లాసుగొన్న** – కోరుకొన్న ★ **దండకు** – దరికి

సంఖ్య : 272 సంపుటము : 12 పుట: 156 రాగం : నారాయణి

9 అరయ నాపెపై నీకు నట్లానె కాఁబోలు
గరిమ మీ గుణములు కడుఁ గొత్తలయ్యా ॥పల్లవి॥

మొగము చూచి చూచి మోహములు చల్లి చల్లి
చిగురుమోవితేనె చింది చింది
పగటున మాటలాడి పచ్చిదేరఁ దమకించీ
మగువ వేడుకలు యేమని చెప్పేమయ్యా ॥అరయ॥

చేతులు చాఁచి సెలవుల నవ్వు నవ్వి
పోతరపు సరసాలు పూసి పూసి
రాతిరిఁ బగలుఁ బొంచి రతులకే యాసగించీ
యీ తరుణి కోరిక లెన్ని లేవయ్యా ॥అరయ॥

చనుఁగవ నొత్తి యొత్తి జవ్వాది మెత్తి మెత్తి
పెనఁగి పెనఁగి సిగ్గు పెంచి పెంచి
యెనసెను శ్రీవేంకటేశ నిన్ను నింతలోనే
వనితచందము లివి వసమా నేఁడయ్యా. ॥అరయ॥ **272**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ మధురకీర్తనలో తిరుమలరాయనితో స్వామీ! చూడబోతే ఆమెపై నీకు కూడా అట్లాగే విపరీతమైన మోహము వుందని అనిపిస్తోంది. మేము మానవమాత్రులము. మధ్యలో నాబోటి అతి సామాన్యుడికి నీ మనస్సు యెలా అవగతమవుతుందయ్యా? జగన్మాతాపితలు మీరు. దేవీ! నీ మగువ, నీమొగములోనికి ప్రేమగా చూస్తూ చూస్తూనే మోహములను నీపై చల్లీ చల్లి, తన లేచిగురువంటి అధరముల మధురిమ చిందించీ చిందించి నీతో మురిపెముగా మాట్లాడుతూ పచ్చిగా మైమరపిస్తూవున్నది. ఆమె వేడుకల నేమని వివరించగలమయ్యా? ప్రభూ! నీ తరుణిని గమనించావా? ఆమె నిన్ను కౌగిలికి ఆహ్వానిస్తున్నట్లు నీకై చేతులు చాచీ చాచి, చిగురుపెదవులతో నవ్వీ నవ్వి, గర్వముతో సరసములాడుతూ ఆడుతు రేయింబవళ్ళు నీరతి పారవశ్యానికి ఆశపడుతున్నది. ఆమె కోరికలెన్నిలేవయ్యా? ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! ఈ వనిత జవ్వాది తన స్తనములపై మెత్తీమెత్తి, పరిమళము లెసగగా వాటితో నిన్నొత్తీ ఒత్తి, ఆపై పెనగీ పెనగి నీకూ సిగ్గులు పెంచినది. స్వామీ నేడామెచందము వివరింప మావశమా?

★ **పగటున** – మురిపెముతో ★ **పోతరము** – గర్వము

సంఖ్య : 349 సంపుటము : 12 పుట: 200 రాగం : సాళంగం

10 తనకు నాకును జంట తానే యెఱుఁగు నిది
అనిశముఁ జెలులాల అడుగరే యతని ॥పల్లవి॥

కనుచూపులకు జంట కడలేని యాసలు
మనసుకు జంట నెమ్మదిఁ గోరిక
తనువుకు జంట కాంతాళపుఁ దమకము
ననుపులకును జంట నానాభోగములు ॥తనకు॥

చక్కఁదనానకు జంట సరసవిహారము
అక్కరకును జంట అతిమోహము
చొక్కపురతికి జంట సొలపుల చిరునవ్వు
జక్కవ చన్నులకును జంట నిండుఁగౌఁగిలి ॥తనకు॥

కలయికలకు జంట కట్టిన కంకణము
నిలుకడలకు జంట నెక్కొన్న భక్తి
యెలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డిన్నిటాను నన్ను నేలే
తలపోఁతలకు జంట తనివోని వేడుకా. ॥తనకు॥ 349

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ మధుర కీర్తనలో నాయిక రకరకాల జంటల గురించి ప్రస్తావిస్తున్నది. అన్నిటికంటే శ్రేష్ఠమైన జంట తనకూ నాకూ అనే సంగతి తానూ యెరుగును. ఓ చెలులారా! యేనాడైనా, యిది సత్యమే కావాలంటే అతనిని మీరే అడగండి అంటున్నదామె. అంతటితో ఆగక ఇంకా యేవేవి జంటలో వివరిస్తున్నది. కనుచూపుకు తగిన జంట అంతులేని ఆశలే. మనస్సునకు జంట నెమ్మదిలోని కోర్కె. ఈ తనువుకు జంట వ్యాకులత కలిగించు మోహము. అనురాగమునకు జంట భోగము. చక్కదనమునకు జంట సరసన నుండి విహారము సలుపుట. అవసరమునకు జంట, అతిమోహము. చొక్కించు రతిక్రీడకు జంట విలాసవంతమైన చిరునవ్వు. జక్కువ పిట్టలవంటి చనుదోయికి జంట నిండు కౌగిలి. సతీపతులకూటములకు జంట పెండ్లినాడు కట్టిన కంకణము. స్థైర్యమునకు జంట అచంచలభక్తి. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! అన్ని విధములా నీవే నా యేలికవు. అంతులేని ఆలోచనలకు జంట తనివి తీరని కుతూహలమే కదా!

★ **కాంతాళపుతమకము**–వ్యాకులత కలిగించే మోహము ★ **సొలపుల**–విలాసవంతమైన ★ **నిలుకడలకు** – స్థైర్యము ★ **తనివోని వేడుక** – తనివితీరని కుతూహలము

సంఖ్య : 89 సంపుటము : 12 పుట: 51 రాగం : ధన్యాసి

11 నేనేమని విన్నవించే నీమంచితనమునకు
ఆనుకొన్న నాలోని అయిక దేర్తువు ॥పల్లవి॥

నీ మనసు దెలియక నేఁ గూరిమి గొసరితే
నా మొగము చూచి నీవు నవ్వుదువూ
ఆముకొన్న తమకము లటు నీకుఁ జూపితేను
ప్రేమ మెఱిఁగి నాతో గాఁపురము సేతువూ ॥నేనే॥

నీడ నుండి చెమటతో నిన్నుదప్పక చూచితే
వేడుక మిగుల నన్ను వేఁడుకొందువు
వోడక నీపై బత్తిని వొడివట్టి తీసితేను
కూడ వచ్చి పానుపుపైఁ గూచుండుదువు ॥నేనే॥

అక్కర గలిగి నీపై నాసల నే నుండితేను
గక్కన నందుకు నీవు కౌఁగిలింతువు
యిక్కువ శ్రీవేంకటేశ యే నలమేలుమంగను
మక్కువ న న్నేలితివి మరియు మన్నింతువు ॥నేనే॥ 89

పరిచయ పరిమళం :

ఈ కీర్తన కొంచెం నిదానంగా అర్థంచేసికోవాలి. అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ మధురకీర్తన అలమేలుమంగమ్మ ఆలపిస్తున్నది. ఓ తిరుమలరాయా! నీమంచితనమునకు నేనేమని విన్నవింతును?నీవెటువంటి దయామయుడవంటే నాలోని అణచిపెట్టిన శ్రమ అంతటినీ తొలగింతువు. నీ మనస్సు నెరుగక నేను నీనుంచి కూరిమిని కోరుకొంటే నీవు నా మొగములోనికి జూస్తూ చిరునవ్వు లొలికింతువు. గాఢమైన నా పారవశ్యమును జూపితే నా ప్రేమనర్థంచేసికొని నాతో కాపురము చేతువు. నీవు యెండలో సుదూరమునుండి వచ్చినప్పుడు, నీడపట్టునవున్న నేను దప్పకవున్న నిన్ను చూచితే విసుగుకొనక వేడుకతో నన్ను దప్పిదీర్చ వేడుకొందువు. అంతేకాదు ఓటమినెరుగక, నీపై ఆరాధనతో నిన్ను నిలువరించితే నన్ను కూడుటకు నిశ్చయించుకొని పానుపుపై కూర్చుందువు. నీ సమాగమమునకు నేను నా ఆతృత తెలిపితే వెంటనే నన్ను బిగి కౌగిలింతువు. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నేను నీదేవేరి అలమేల్మంగను. నీవు నన్ను మక్కువతో యేలి మన్నింతువు.

★ **అలయికదేర్తువు** – శ్రమతొలగింతువు ★ **ఆనుకొన్న** – అణచిపెట్టిన
★ **ఒడివట్టి తీసితేను** – నిలువరించితే ★ **ఇక్కువ** – వేదవిహితముగా

సంఖ్య : 270 సంపుటము : 12 పుట: 155 రాగం : శ్రీరాగం

16 యిదెవో నా నోముఫల మిఁక నే వెరపు లేదు
పదిఁబదై యాసలు నాపైఁ దన కున్నవి ॥పల్లవి॥

యెప్పుడూ మరుబాణాలెంత వాఁడియైనా నేమి
తప్పదుగా నామీఁద తనకరుణ
వొప్పుగఁ గోవిల లెంత వొరటుతో నుండినాను
చొప్పులుగాఁ దాఁ జూచిన చూపులు నా కున్నవి ॥యిదెవో॥

అల చందురుని వెన్నెలంత వెట్టయైన నేమి
కలదుగా యీ చుట్టరికము తనది
చిలుకలు కొరకొరై చిమ్మి రేఁగఁ బలికినా
చెలరేఁగి తాఁ బెట్టినసేసలు నా కున్నవి ॥యిదెవో॥

మందానిలుఁడు యెంత మందటాడినా నేమి
అందరిలోఁ దన పొందు లబ్బెఁగా నాకు
యిందు శ్రీవేంకటేశుఁడు యిట్టె తా నన్నేలినాఁడు
చందాన నా రెచ్చినట్టి చనవు నాకున్నది. ॥యిదెవో॥ **270**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య పాడిన ఈ మధురకీర్తనలో నాయిక తనకు మదనుని పంచబాణములుగానీ శుకపికములవంటి పక్షుల కూజితములుగాని, రాకాచందురుని వెన్నెలగాని మందపవనములుగానీ ఏ వ్యాకులతా కలిగించలేవనీ శ్రీవేంకటేశునితో తన కూటమి తథ్యమంటున్నది. ఇదిగో నా నోముఫలమైన వేంకటేశుని కరుణ నాకు లభించింది. ఇక నాకే జీవనోపాయమూ అవసరం లేదు. నాపై తనకు కూడా నూరింతలై ఆశలు కలిగినవి. మరుని బాణములు యెంత వాడిగలవైనా తిరుమలేశుని కరుణ నాపై వుండగా నన్నేమీ చేయజాలవు. కోకిల కూజితములు గర్వంతో బాధాకరమే విరహిణులకు. కాని రమణుని ప్రేమ చూడ్కులు నాకున్నవి. చంద్రుని వెన్నెల వెట్ట (వేడిమి) యైననేమి? శ్రీనివాసుడే నా చుట్టమైనాడు కదా? చిలుకలు కొరకొరై (చెలరేగి) మిక్కిలి విజృంభించినవి. అయినప్పటికీ వల్లభుడు నాకు పెట్టిన అక్షతలు నాకున్నవి. కావాలని మంద పవనుడెంత మందంగా వీచినా అందరిలోనూ అతని పొందు నాకే దక్కినది. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరుడా! నన్నేలినందున అతని చనవు నాకు లభించినది.

★ **వెరపు** – జీవనోపాయము ★ **పదిపదై** – నూరింతలై ★ **చొప్పులు** – చూడ్కులు

సంఖ్య : 189 సంపుటము : 12 పుట: 109 రాగం : బంగాళం

13 వుత్తమనాయకుఁడవు వోరుపు గలవు నీవు
చిత్తగించి నా బత్తి చేకొనవయ్యా ॥పల్లవి॥

ఇంగిత మెఱఁగ నైతి నేడలేనివి గడించి
వెంగెము నిన్నాడితి వెనకకును
సంగ తెఱిఁగితి నిట్టే సమ్మతించితి నీ మాట
చెంగలించి నీకు మొక్కేఁ జేకొనవయ్యా ॥వుత్త॥

విరహఁపుఁగాఁకఁ జెంది వేఁడుకోఁగానే నిన్ను
విరులఁగొని వేసితి వేమారును
సరవు లెల్లాఁ గంటి సంతోసించుకొంటి నిన్ను
సిరులఁ బంతము లిచ్చేఁ జేకొనవయ్యా ॥వుత్త॥

మిక్కిలి మోహముతోడ మేనవాఁడ వనఁగానే
వెక్కసాన జంకించితి విచ్చనవిడి
యిక్కడ శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టే
చెక్కు నొక్కి నవ్వించేఁ జేకొనవయ్యా. ॥వుత్త॥ **189**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తనలో నాయిక శ్రీవేంకటేశ్వరునితో ఏమంటున్నదో వినండి. స్వామీ! నీవు ఉత్తమమైన నాయకుడవు నీవు ఓర్పుగలవాడివి. నా ఆరాధనను దొడ్డమనసుతో స్వీకరించవయ్యా! నేను ఇన్నాళ్ళూ దేవదేవుడవనే కొద్దిపాటి ఇంగితముకూడా కనబరచలేకపోయాను. ఎక్కడాలేని మాటలనలవరచుకొని నీ వెనకకును (పరోక్షముగా) నీపై వ్యంగెముగా, మాట్లాడాను. అసలు సంగతి తెలిసిన తరువాత నా సమ్మతిని తెలిపాను. అతిశయించి నీకు మొక్కెదను. నా మనవి చిత్తగించవయ్యా! స్వామీ! విరహాగ్నిననుభవించి, ఇక భరించలేనని నిన్ను వేడుకోగానే నీవు కరుణతో పూవులను నాపై పలుమార్లు, కురిపించితివి. నీ తీరులెల్లా గమనించి సంతోషించాను. నేను సిరులరాణిని. నిన్నే చేపడతాననే నా పంతమును స్వీకరించి నన్ను చేకొనుమయ్యా. ప్రభూ! మిక్కిలి మోహముతో విడిగా నన్ను బెదరించి అధికముగ బాధించితివి. ఇక్కడ శ్రీవేంకటాద్రిపైనా యేలికవై నన్ను చేకొని చెక్కిలి నొక్కి నవ్వించితివి.

★ **చెంగలించి** – అతిశయించి ★ **సరవి** – తీరు
★ **మేనవాడవు** – మేనబావవు ★ **వెక్కసాన** – అధికముగ

సంఖ్య : 347 సంపుటము : 12 పుట: 199 రాగం : శ్రీరాగం

14 విరహము మీఁదనే వేడుక వెల్లివిరిసీ
నిరతి నెండలలోనే నీడలు గలిగేనే ॥పల్లవి॥

చెక్కునఁ బెట్టినచేయి సెలవి నవ్విన నవ్వు
వొక్కమాటే నీకు నెందుంటి వచ్చెనే
లక్కవంటి దీ మనసు చొక్కు వంటిదీ వలపు
గక్కనఁ బతిఁ గంటేనే కల భెరుకాయనే ॥విర॥

మోవిమీఁది వసివాడు మొగముపై చెంగలింపు
యీవల రెండూ జవళి నెట్టు గల్గెనే
పూవువంటిది యాస పూఁపవంటిది పొందు
నీ విభుఁడు రాఁగాను నిండు దోమ టాయనే ॥విర॥

చన్నులఁబయ్యద జారు సరిఁగన్నుఁగవ సిగ్గు
యెన్న నొకటొకటికి నెనయు టెట్టే
యిన్నిటా శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనే నిన్నుఁ గూడె
సన్నల నితనివల్ల సరిబేసు లాయనే. ॥విర॥ **347**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తనకి నిజంగా ఆయన భావము వివరించగలవారెవరైనా వుంటే, వారు తెలుగు భాషాకోవిదులని నేను పాదాభివందనం చేస్తాను. నేను వూరకనే అనటంలేదు. ఈ విధంగానేను భావిస్తున్నాను. ఓలలనా! విరహము అనుభవించటం లోనూ, వేడుక అతిశయిస్తుంటుంది. ఎండలోనుంచి వస్తేనే కాని నీడలోవున్న సుఖంపై ఆసక్తి కలుగదు కదా! చెక్కిలిపై చేయివుంచి చింతించటం, లే చిరునవ్వులు నవ్వటం నీకొక్కమాటేయెలా వచ్చాయే? మనస్సేమో లక్కవంటిది, గట్టిగా కనుపించినా వూరకనే కరిగిపోతుంది. వలపేమో, మోహాతిశయంకలిగించేది. నీ పతిని చూస్తూనే నీకు మీ కలయిక గుర్తుకొస్తుంది. ఓ భామినీ! నీమోవి బాగా వాడిపోయింది. మొగము మాత్రం హసించుచున్నది. ఈ రెండూ జంటగా నీకు ఒకమాటే యెలా వచ్చాయే? ఆశయేమో పూవువంటిది, ఇంతలో వాడిపోతుంది. పొందు పిందెవంటిది. అది పండితేకాని లాభం లేదు. నీ ప్రియుడు రాగానే నీకు పెళ్ళి భోజనం తిన్న తృప్తి కలుగుతుంది. శ్రీవేంకటేశుని చూడగానే నీ చనుగవపై పయిట జారిపోతుంది. కనుగవ సిగ్గుతో వాలిపోయాయి. ఇక ఆయననెట్లు కూడెదవు? చీకటి పడగానే మంచీ చెడూ మాట్లాడుకోరా?

★ **చెంగలించు** – హసించు ★ **పూప** – లేతపిందె
★ **దోమటి** – పెండ్లి విందు ★ **సరిబేసులు** – మంచీచెడ్డ

సంఖ్య : 187 సంపుటము : 12 పుట: 107 రాగం : సామవరాళి

15 వెలలేని గొల్లెతలే వేడుక గాక
పిలువక వచ్చేవారు ప్రియమయ్యేరా ॥పల్లవి॥

దొంతరచూపులు చూచి తొరలింపుమాట లాడి
పంతాలుగొనే సతులు బాఁ తెయ్యేరా
వింతగా నవ్వులు నవ్వి వేడుకలు నీకు రేఁచి
చెంతఁ గాచుకుండేవారు చిత్తము వచ్చేరా ॥వెల॥

పచ్చిదేరఁ జెనకుచు బాగాలు చేతి కిచ్చి
యిచ్చకము సేసేవారు ఇత వయ్యేరా
కొచ్చి కానుక లొసఁగి కొలువులు సారెఁ జేసి
ముచ్చట లాడేవారు మచ్చి కయ్యేరా ॥వెల॥

కన్నులనే నీకు మొక్కి కందువ నెదురు చూచి
సన్నల మెలఁగేవారు సమ్మ తయ్యేరా
మన్నించి శ్రీవేంకటేశ మమ్ము నిట్టే యేలితివి
వున్నవారల్లా నీకు నొద్ది కయ్యేరా. ॥వెల॥ **187**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో తిరుమలేశునికొక చిక్కుప్రశ్న వేస్తున్నారు. స్వామీ! ఆనాడు రేపల్లెలో గొల్లకంపు గొల్లెతలను వలపించావంటే, నీకు అదొక వేడుకలే అని సర్దిచెప్పుకొన్నాం. నేడు నీవు పిలువకనే వచ్చేవారు ప్రియమయ్యేరా? ఇదేమి వింత? ప్రభూ! మిక్కుటమైన చూపులు చూచి, అనాలోచితంగా మాట్లాడి, నీతో పంతముపట్టే భామినులు నీకు ప్రియమయ్యేరా? వింతగా నవ్వుతూ నీలో వేడుకలు రేపేవారు నీచెంతజేరి నీ పొందుకోసం కాచుకొనివుండేవారు నీకు మనసుకు నచ్చేవారయ్యారా? పచ్చిదేర జెనకుచు (అశ్లీలముగా తాకి, నొక్కుచు) బాగాలు చేతికిచ్చి అందాలను అందించి) ఇచ్చకములు మాట్లాడేవారు హితులయ్యారా? విరివిగా కానుకలొసగి నీతో గోష్ఠిలో పాల్గొని ముచ్చటలు జెప్పేవారు దగ్గరవారయ్యారా? నీకు కన్నులతోనే మొక్కి, కందువలో (సంకేతస్థలం) యెదురుచూచేవారు నీ కనుసన్నలలో మెలిగేవారు సమ్మతి కలిగించేవారయ్యారా? వారెంతవారైతే నాకేమి? ఓ వేంకటేశ్వరా నన్నూ సమ్మతించి కూడినావు. భక్తిగలవారంతా నీకు ఒద్దికయ్యేరా?

★ **బాతి** – ప్రీతి ★ **తొరలింపుమాటలాడి** – అనాలోచితంగా మాట్లాడి
★ **ఒద్దిక** – ప్రియము ★ **కాచ్చి** – విరివిగా

సంఖ్య : 135 సంపుటము : 20 పుట: 91 రాగం : శంకరాభరణము

20 ఎఱఁగఁడు గాక తన్ను నిందరు నాడుకొనేది
తతితో నామాఁట తానే తలఁచుకొమ్మనవే ॥పల్లవి॥

తగునా పొలుసుమేనఁ దట్టుపుణుగు
సొగయుబట్టతలకు చుట్టు తపారమేలే
అగడుసెలసుమోర కమరునా చిరునవ్వు
సగముమానిసికేలే చక్కఁదనాలు ॥ఎఱఁ॥

పుట్టుతిరిపేనకేలే భూషణములు
యిట్టె బ్రహ్మచారికేలే యింతులపొందు
నెట్టన యెంగిలీ నోఁట నిచ్చల ఘటనలేలే
తిట్టులఁబడేవానికి దీవనలేలే ॥ఎఱఁ॥

సిగ్గువిడిచినమీఁద చీర గట్టవలెనా
వెగ్గళమై గెరదాఁటేవిచారమేలే
నిగ్గుల శ్రీవేంకటాద్రినిలయుఁడు నన్నుఁ గూడె
యెగ్గులెల్లాఁ బాసె నిఁక యెడమాఁటలేలే ॥ఎఱఁ॥ 135

పరిచయ పరిమళం :

ఇది శ్రీహరి దశావతారములను సమన్వయపరచిన అన్నమయ్య శృంగారకీర్తన. నాయిక తన చెలికత్తెతో యేమంటున్నదో వినండి. తనను అందరూ యేమనుకొంటున్నారో తానెరుగడు కాబోలు. నా మాట తానే కాస్త ప్రయత్నించి తలచుకొమ్మని చెప్పవే. అంత తట్టుపుణుగు దట్టించుకొంటే పొలసుల శరీరంలా వున్నదాయనకు **(మత్స్యావతారం).** బట్టతలకి తలపాగా చుట్టుకొంటే మాకు తెలీదుటే. **(తాబేలు-కూర్మావతారము).** ఇంత పెద్ద “మోర” పెట్టుకొని చిరునవ్వొకటి **(వరాహావతారము).** అతగాడు సగమే మనిషి దానికి చక్కదనము కూడానా. **(నరసింహావతారం).** పుట్టినదగ్గరనుంచి ముష్టివాడే మరి నగలెక్కడివే? **(వామనావతారం).** హాయిగా బ్రహ్మచారిగా వుండిపోక స్త్రీ పొందు యెందుకే తనకు? **(పరశురామావతారం).** ఎదురుగా, యెంగిలిపెట్టిన నోటిలో వద్దనడు **(శబరి యెంగిలితిన్న రఘురామావతారం).** ఎవరితో పడితే వారితో తిట్లుతినేవానికి ఆ తిట్లే దీవెనలు లేవే **(కృష్ణావతారం).** సిగ్గులన్నీ విడిచిపెట్టాడు. ఇంకా చీరెకూడా యెందుకు? **(బుద్ధావతారం).** అతిశయముతో హద్దులు దాటేవానికి విచారమెందుకే? **(ఊచకోత కోసిన కల్కి అవతారం).** సఖీ! ఎన్ని వేషాలు వేసినా శ్రీవేంకటాచలపతియై నన్ను తప్పక కూడుతాడు, తప్పులేనివాడవుతాడు. ఇక నేనెందుకు కాదంటూనే?

★ **తతితో** – ప్రయత్నంతో ★ **గెరదాటే** – హద్దులుదాటే

సంఖ్య : 188 సంపుటము : 12 పుట: 108 రాగం : కోకిలపంచమం

17 యింతకంటే సుద్దులు నే మెఱఁగము
వింత లెల్లా నీకు విన్నవించఁగ వచ్చితిమీ ॥పల్లవి॥

మనసెల్లా నీమీఁద మంతనాలు చెలులతో
తనువు పానుపుమీఁదఁ దరుణికిని
కనుఁగొంటే దయ వుట్టు కడ నున్నవారికైనా
వినవయ్య నీకు విన్నవించఁగ వచ్చితిమి ॥యింత॥

గుఱిగాఁ జేయి చెక్కుపై కొనచూపు నీ రాకపై
జఱయు నిట్టూర్పులు చన్నులమీఁద
కఱకురా యైనాను కరఁగుఁబో నీకువలె
వెఱగంది యిదే విన్నవించఁగ వచ్చితిమి ॥యింత॥

అలయిక తనలోన ఆసలు నీ కౌఁగిటిపై
సెలవుల లేనగవు శ్రీవేంకటేశ
కలిసితి వింక మేడకంబమైనా నిగిరించు
వెలసే వేడుక విన్నవించఁగ వచ్చితిమి. ॥యింత॥ 188

పరిచయ పరిమళం :

దేవి చెలికత్తెలు శ్రీనివాసునికి విన్నవించుకొంటున్నారు. అన్నమయ్య వారిలో దేవికి ముఖ్యురాలు. స్వామీ! ఇంతకంటే ఆమె ‘కతలు’ వివరించలేమయ్యా! అన్నీ వినడానికి వింత వింతగా వుంటాయి. ఆమె విరహవేదన చూడలేక నీకు విన్నవించుదామని వచ్చాము. ప్రభూ! తానొకపక్క చెలులతో మంతనాలు చేస్తున్నా ఆమె మనస్సంతా నీమీదే వున్నదయ్యా! ఆమె శరీరమే పాన్పుమీదవున్నది. ఆ తరుణిని కనులారా చూస్తే పరాయివారికైన దయపుడుతుంది. నీవు స్వతహాగా కరుణానిధివని నీకు విన్నవించ వచ్చాము. దేవా! ఆమెను గమనించు. తన చేయి చెక్కిలిపై జేర్చి క్రీగంట నీ రాకకెదురు చూస్తూనే వున్నది. ఆమె నిరాశతో నిట్టూరుస్తుంటే ఆ వేడికి చనుగవ వేడెక్కుతున్నాయి. ఆమెను చూస్తే నీవంటి రాతిహృదయం కలవారి గుండెయైనా కరిగి తీరుతుంది. మేము కూడా ఆమెను చూచి భయపడి నీవద్దకు వచ్చాము. తనలో శ్రమజేత ఆమె అలసిపోయింది. అయినా నీ కౌగిలికి నిరీక్షిస్తున్నది. ఆమె పెదవులపై చిరునవ్వు మాయలేదు. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! ఒంటి స్తంభపు మేడలోని యువరాణివలె నీవు ఆమెను కూడితే పొందే వేడుక వివరించవచ్చామయ్యా!

★ **అలయిక** – శ్రమ ★ **మేడకంబమైనా** – ఒంటిస్థంభపు మేడపై
★ **నిగిరించు** – నిరీక్షించు ★ **జఱయు** – జాస్తిగా

సంఖ్య : 279 సంపుటము : 20 పుట: 187 రాగం : బౌళి

18 మానిపండ్లు మఱి మానికిందనే వుండు
తానేమన్నా తనకే యనరే ॥పల్లవి॥

చిగురులమాఁటల చిల్లులువోయను
తగుఁ బెదవులపై తనకే అది
మగటిమి యింకా మాతో నేఁటికి
జగడము లడిచీఁ జాలించు మనవే ॥మాని॥

కారపుఁజూపుల కాలువలాయను
దారలచెమటలఁ దనమేన
ఓరుచు మాతో బొంకఁగ నేఁటికి
దూరులఁబడితిమి తొల తొలమనవే ॥మాని॥

కొనగొనచేతులు గురులయి తగిలెను
తననాకాఁగిట తనఁదనకే
యెనసెను శ్రీవేంకటేశుఁడు నన్నిటు
మనికయి అలమేల్‌మంగ నేఁ గదవే ॥మాని॥ **279**

పరిచయ పరిమళం :

ఇది అలమేల్మంగమ్మ తన చెలులతో చెప్పుకొన్న ఆమె మనోవేదన. అన్నమయ్య కూడా దేవి చెలికత్తెలలోనివారే. విసిగిపోయిన దేవి యేమంటున్నదంటే... చెట్టుమీదవున్న పండ్లు, పడితే ఆ చెట్టు క్రిందనే కదా! పడేది. తాను నన్ను యేమని తిట్టినా, అన్నీ తనకే తగులుతాయని చెప్పండే. నాకేమి నష్టం? లేత చిగురులవలె మృదువుగా మాట్లాడే ఆయన నేడు చిల్లులు పడేలా మాట్లాడుతున్నాడు. ఆ పలుకులు పలికిన ఆయన పెదవులు సిగ్గుపడాలి. నాకేమినష్టమే? ఆయన మగతనం అలాచూపిస్తే మాకెందుకే? ఇకనైనా, ఆ జగడాలు చాలించమనండే. చెలులారా! ఆయన కటువైన చూపులు మిక్కుటమాయెను. తన శరీరమంతా చెమట ధారలు కట్టినది. ఇంకా నాతో బొంకుతాడు, రగడ చేస్తాడు. ఈ రోజుతిట్లూ తినవలసి వచ్చింది. ఇదింక చాలుచాలు అని ఆయనకు చెప్పండే. కావలెనని అతని చేతులు తన దేహమున పలుచోట్ల తగులగా, తన నాకౌగిట తనువు తనువు ఒకటైనవి. శ్రీవేంకటేశుడు ఇట్టే తాను నన్నేలినాడు. నేను మన్నించబడిన అలమేల్మంగను కదటే.

★ **కారపుజూపుల** – కటువైన చూపులు ★ **కాలువలాయను** – మిక్కుటమాయెను
★ **తొలతొల** – చాల్చాలు

హరి యేమనెనే అలిగెనో

సంఖ్య : 17 సంపుటము : 6 పుట: 13 రాగం : సామంతం

19 వలదన నొరులకు వసమటవే
తలఁచినట్ల నిది దైవమె చేసె. ॥పల్లవి॥

తరుని కుచములను తామరమొగుడలు
విరిసేనోయని వెరపునను
సరగునఁ బతి నఖ చంద్రశకలములు
దరులఁ గలుగ నివి దైవమె చేసె. ॥వలదన॥

పొలిఁతి వదనమను పున్నమచంద్రుఁడు
బలిమి నెగయునని భయమునను
మెలఁత చికుర ధమ్మిల్లపు రాహువు
తలఁజెదరఁగ నిదిదైవమె నేసె. ॥వలదన॥

వనితకు వాడునొ వలపు తాపమున
తనులతికయనుచుఁ దమకమున
ఘనవేంకటపతికౌఁగిట చెమటలఁ
దనివిదీర్చనిది దైవమె సేసె. ॥వలదన॥

పరిచయ పరిమళం :

సరిగ్గా ఇటువంటి అన్నమయ్య కీర్తన ఇదివరలో ఒకటి చూశాము. పల్లవి మాత్రం మార్పుచెందిన సౌరభమే. దైవము యెట్లా తలచుకొంటే అట్లాగే అవుతుంది. మనము కాదంటే వీలుపడుతుందా? ఒరులకు దానిని కాదనుట సాధ్యమా? ఆ, తరుణి వక్షోజములనే తామరమొగ్గలు విరిసి ఆమెకు నొప్పికలుగుతుందేమోనని ఆమె పతి వెంటనే ఆ కుచములపై నఖక్షతములు అర్థచంద్రాకారములో చేసినాడు. ఇటువంటి సమయస్ఫూర్తిని అరుదుగా చూస్తాము. దైవము అనుకూలిస్తేనే ఇట్టిపతి దొరుకుతాడు. ఆ, పొలతి (వనిత) వదనమను పున్నమిచంద్రుడు వెలుగులు జిమ్ముతాడేమో అనే భీతితో ఒత్తైన వెంట్రుకలుగల కొప్పు అనెడి రాహువు దానిని కప్పివేసి కబళించినది. ఆమె తల చెదిరిపోవుటచే అట్లు జరిగినదా లేక దైవఘటనా? ఆ, వనితకు వలపుతాపము కలిగించినది తానే కదా! కానీ దాని వలన ఆమె తనువు అనే లత వడిలిపోతున్నదనే తత్తరపాటులో శ్రీవేంకటపతి అంతటివాడు బిగియార కౌగలించి తన చెమటలలో ఆమెను తడిపినాడు. ఇది తప్పక దైవము చేసిన చేతయే కదా!

★ **చికురధమ్మిల్లము** – ఒత్తైన వెంట్రుకలున్న కొప్పు ★ **తనులతిక** – శరీరమను లత
★ **దరులన్ కలుగ** – ఎక్కడనో కలిగే

సంఖ్య : 537   సంపుటము : 20   పుట: 359   రాగం : పాడి

24 **గందమందుకోవయ్య కలికి నీ కొసఁగీని**
అందుకునందుకే సరి అధికము వలపు ॥పల్లవి॥

దవ్వులనుండినపతి దగ్గరివచ్చినప్పుడు
రవ్వలైనకోపము రాకుండదు
నవ్వులునుఁ దోడనే నయములు చూపకుండదు
యెవ్వరికి నిందుకుఁగా నెగ్గులేల యెంచను ॥గంద॥

తలవంచుకొన్నవాఁడు తప్పకచూచితేను
మొలకపంతాలు గడుమోవకుండవు
అలరి అంతటిలోనే ఆసలు రేగకుండవు
చలము లిందుకుఁగాను సాదించనేఁటికి ॥గంద॥

మెడఁగట్టుకొన్నవాఁడు మేలములాడితేను
అడియాలములు మేన నంటకుండవు
అదరి శ్రీవేంకటేశ ఆపె యలమేలుమంగ
వొడికమై కూడితిరి వోసరించనేఁటికి ॥గంద॥ **537**

పరిచయ పరిమళం :

భర్త తనుద్యోగ నిర్వహణలో వేరే వూరువెళ్ళి చాలాకాలానికి రావటం ప్రతిజంటకు అనుభవమే. ముందు చిరాకుపడిన భార్య అంతలోనే అనుకూలవతి అవటం సర్వసాధారణమే. అట్టి అనుభవాన్ని ఆవిష్కరిస్తున్నారు అన్నమయ్య. ఆదిదంపతులకీ అనుభవం రుచిచూపటం, నభూతో నభవిష్యతి. ఓ తిరుమలరాయా! గంధమునందిస్తున్న నీ దేవేరి వద్ద దానిని స్వీకరించి ఆమె ఆహ్వానాన్ని మన్నించు. దానితో మీ విరహానికి సరి. ఇక మీ వలపు దినదినప్రవర్ధమానము. ఆమె అలిగిందని అపార్థం చేసికోవద్దు. దూరముననున్న పతి చేరువైతే "రవ్వలైనకోపము రాకుండునా?" అంతలోనే నవ్వి అనురాగం చూపించదా? ఇందులో ఎవ్వరినీ తప్పుపట్టలేమయ్యా. ఆడవాళ్ళంతే. తలవంచుకొనివున్న భర్త తప్పక చూస్తాడని ఆమె ఆకాంక్ష. ముందు ఎవరు మాట్లాడాలి అనే పట్టుదలకూడా సహజమే. అంతలోనే ఆమెలో ఆశలు కలుగకమానవు. మళ్ళీ నువ్వు అంతలోనే పట్టుదలలకు పోకూడదు. సరియే కదా? సాధింపెవరితోనయ్యా? ఆమె నీది. అప్పుడు మొగుడు పరాచికాలాడితే ఆమె సులభంగా నీకు అంటుకుపోతుంది. ఒడికమై కూడితిరి (మనసుపడి ఒకటయ్యాక) తోడు విడువవచ్చునా? నీవు వేంకటపతివి, ఆమె అలమేల్మంగ, అవునా?

★ **రవ్వలైన** – తిట్టేంత ★ **మెడగట్టుకొన్నవాడు** – మొగుడు
★ **అడియాలము** – సులభముగా ★ **ఓసరించనేటికి** – విడచుటదేనికి

సంఖ్య : 29   సంపుటము : 20   పుట: 20   రాగం : తెలుగుగాంబోది

21 **అందరును వినరమ్మ ఆమాఁట**
అందాలు చెప్పఁగవచ్చీ నమ్మరోయమ్మా ॥పల్లవి॥

యీతల నన్ను రమ్మని యేఁటికిఁ బిలిపించెనో
ఆతని నడుగరమ్మా ఆమాఁట
రాతిరెల్లా జాగరాలే రవ్వకెక్కెఁ బగలెల్లా
చేఁతలేమి సేయవలెఁ జెప్పరోయమ్మా ॥అంద॥

పనిలేనిపనికేల పంతమిచ్చెనో కాని
అనఁడా తా నావేళ ఆమాఁట
తనిసె నామనసెల్లాఁ దలకెక్కె వలపెల్లా
అనుమానా లేమిగల్లా నాడుమనరమ్మా ॥అంద॥

యేకతానఁ జెప్పేనంటా నిందరి మిమ్ముఁ బొమ్మనె
ఆకడ నప్పుడే వింటి నామాఁట
పైకొని శ్రీవేంకటాద్రిపతి యింతసేసి కూడె
మీకుమీకే యిఁకనైనా మెచ్చుకోరేయమ్మా ॥అంద॥ **29**

పరిచయ పరిమళం :

ఆతడు నన్నెందుకు రమ్మని పిలిచాడో మీరేతనని అడగండమ్మా! అందరూ ఆ మాట వినండి. అమ్మమ్మో! నా అందాల గురించి యేదో చెబుతాడటమ్మా! అని గట్టిగా అడుగుతున్నది నాయిక. పాపం అన్నమయ్య కూడా ఈ గొడవ తానూ నాయిక సఖియై వింటున్నారు. ఇటువైపుకి నన్ను రమ్మని యెందుకు పిలిచాడో ముందుకనుగొనండి. ఆ మాట ఆయన నోటినుండే విందాము. రాత్రంతా జాగరణ చేయాల్సివచ్చింది. పగలంతా వాళ్ళతో వీళ్ళతో నిందలు పొందటం నాపని. ఇటువంటప్పుడు నేనేం చేయాలో మీరేచెప్పండి. పనిలేని పనియట నాదగ్గరకు రావటం. మరి అంతదానికి నాకోసం పంతమెందుకు పట్టాడే. తానావేళ ఆ మాట అన్నాడో లేదో కనుక్కోండి. ఏది యేమైనా, నా మనస్సు తృప్తి జెందింది. ఆతనిపై నాకున్న వలపంతా తలకెక్కింది. తనకేమన్నా అనుమానాలుంటే చెప్పమనండమ్మా! ఆమాట ఏకాంతంలో నాతో మాత్రమే చెబుతానని మిమ్మల్నందర్నీ పొమ్మన్నాడు కదా! అప్పుడే నేనూ ఆమాట విన్నాను. ఇంతాచేసి ఆ శ్రీవేంకటపతి నన్ను ఆక్రమించినాడు. మీకు మీకే అదీ నచ్చితే, మరి ఆయనను మెచ్చుకోండి.

★ **రవ్వకెక్కె** – నిందలుపొందుటే ★ **తనిసె** – తృప్తిపడింది
★ **ఏకతాన** – ఏకాంతంలో ★ **పైకొని** – ఆక్రమించి

సంఖ్య : 549 సంపుటము : 20 పుట: 367 రాగం : పాడి

22 నిన్నరానికోపము నేఁడేఁటికే
పన్ని నీచేఁతలచే భ్రమయించరాదా ॥పల్లవి॥

మొగము చూచి నీపై మోహ మాతఁడు చల్లఁగా
నగరాదా కొంతైనా నాలి యేఁటికే
బిగువు చూపకుండితే పిరిదీసినట్లుండు
తెగువతో దీమసము తెచ్చుకోరాదా ॥నిన్న॥

దగ్గర వచ్చి విభుఁడు తమకము రేఁచఁగాను
సిగ్గులు విడువరాదా చింతలేఁటికే
కగ్గదేరి యంటకున్న కైకోనియట్లుండు
వెగ్గళించి మచ్చికలు వెదచల్లరాదా ॥నిన్న॥

శ్రీవేంకటేశుఁడు నిన్నుఁ జిత్తగించి కూడఁగాను
భావించి మెచ్చఁగరాదా పంతమేఁటికే
మోవితేనె లియ్యకున్న మొరఁగినయట్లనుండు
సావధానాన నన్నిటా చనవియ్యరాదా ॥నిన్న॥ **549**

పరిచయ పరిమళం :

దేవి చెలికత్తెయైన అన్నమయ్య ఆమెతో వాదిస్తున్నది. నిన్నంతా నీ విభునితో సఖ్యతగానేవున్నావు కదటమ్మా! నిన్నరాని కోపము నేడు దేనికి వచ్చింది? ఒకవేళ ఆయన నిన్ను నొప్పిస్తే నీవలపు చేష్టలచే ఆయనను మోహింపజేయరాదటమ్మా? ఆయన అదేపని చేశాడు కదా! నీ ముఖములో తనముఖముపెట్టి సూటిగా చూస్తూ మోహము రేకెత్తించాడు. మరి, నీవు కొంచెమైనా నవ్వవచ్చునుకదా! కపటమెందుకమ్మా? అలాగని ఆడది బిగువు చూపకపోతే వలపు జగడములో పారిపోయినట్లవుతుంది. ధైర్యంతో ఉపాయముగా, వ్యవహరించాలి. నీ విభుడు దగ్గరకువచ్చి నీకు తన్మయత్వము కలిగించాలని ప్రయత్నిస్తాడు. అప్పుడు ఈ పనికిరాని సిగ్గులు విడిచిపెట్టెయ్యాలి. ఎవరు ముందు లొంగినారని ఆలోచించరాదు. కోపంతో కందిపోయి ఆయనను తాకనంటే నీవే సమ్మతించినట్లుంటుంది. అతిశయించి మచ్చిక చూపవమ్మా! శ్రీవేంకటేశరుడే ప్రేమభావముతో నిన్ను చేరితే వెంటనే కూటమికంగీకరించాలి. నీ అధరపుతేనెలు అందించకపోతే పోట్లాడినట్లుంటుంది. సావధానంగా అనుకూలమవ్వాలి.

★ **భ్రమయించు**–మోహపరచు ★ **పన్ని**–పూని ★ **నాలి**–కపటం ★ **కగ్గదేరి**–కందిపోయి
★ **కైకొను** – సమ్మతించు ★ **మొరగినట్లుండు** – పోట్లాడినట్లుంటుంది

సంఖ్య : 185 సంపుటము : 20 పుట: 125 రాగం : శంకరాభరణం

23 దిమ్మరిమాట లాడీనే తిమ్మరాయఁడు
కొమ్మని వరము లిచ్చీఁ గొండలరాయఁడు ॥పల్లవి॥

గద్దెమీఁద నల్లవాఁడే కంటిరటే చెలులాల
పొద్దొకసింగారాలభోగరాయఁడు
యిద్దరుసతులమీఁదా నిమ్ములఁ జేతులు చాఁచి
సుద్దులు చెప్పీఁగదే సుగుడరాయఁడు ॥దిమ్మ॥

నిక్కిచూచీ నేఁటికో నెలఁత లదేమనరే
చక్కనిమోవినవ్వులజాణరాయఁడు
వెక్కసపురాజసాన విఱ్ఱవీఁగీఁ గొలువులో
చెక్కులచెమటతోడ చెలువరాయఁడు ॥దిమ్మ॥

మెండుగుకళలమేనిమెఱుఁగులు చల్లీని
నిండుసరసములకోనేటిరాయఁడు
దండిగా నురముమీఁదితరుణికాఁగిట వాఁడే
వెండిపైఁడిమేడలో శ్రీవేంకటరాయఁడు ॥దిమ్మ॥ **186**

పరిచయ పరిమళం :

ఈ తిమ్మరాయుడు శ్రీవేంకటేశుడు దిమ్మరిమాటలాడీని (భ్రమజెందినవానిలా) మాటలాడుతున్నాడు. ఈ కొండలరాయుడు తీసికోండిరా అని పెక్కు వరములిచ్చుచున్నాడు. మధురభక్తి మాంత్రికుడు అన్నమయ్య. ఆయనకాయనే సాటి. చెలులారా! సింహాసనంపై ఆసీనుడైన స్వామి పూటకొక్క అలంకారం ధరించుతూ భోగరాయుడని పేరుబడ్డాడు. తన ఇద్దరు భార్యలమీద నిశ్చింతగా చేతులు చాచి ఆ సుగుడరాయుడు (సరసుల్లో శ్రేష్ఠుడు), వారికి యెన్నో ముచ్చట్లు చెబుతున్నాడు. ఎందుకోగానీ ఆయన నిగిడి చూస్తున్నాడు. ఆ నెలతలను రమ్మనరే. చక్కని మనోహరమైన నవ్వుల జాణరాయుడాస్వామి. తన కొలువులో అంతులేని రాజసముతో విఱ్ఱవీగుచున్నాడు. ఆయన చెక్కిళ్ళపై చెమటలు అందంగా మెరుస్తున్నాయి. అందగాడు కాబట్టే అందరూ చెలువరాయుడంటున్నారు. మెండైన కళలతో తన శరీరం మెరుస్తుంటే పూర్తిగా సరసాలలో నిమగ్నమయ్యాడు ఈ కోనేటిరాయుడు. దండిగా తన ఉరముపైనున్న కాంతను కౌగిటచేర్చి వెండి బంగారము నిండిన భవంతిలోనివాడే, శ్రీవేంకటరాయుడు.

★ **నిమ్ముల** – నిశ్చింతగా ★ **విఱ్ఱవీగి** – అతిశయించి
★ **దండిగా** – ధైర్యంగా ★ **మెరగులు చల్లీ** – కాంతులీనుతూ

సంఖ్య : 474 సంపుటము : 20 పుట: 317 రాగం : శ్రీరాగం

28 ఇంతటనుఁ గరుణించు ఇదె విన్నపము నీకు
ఇంతి యలమేలుమంగ ఇరవై నీకున్నది ॥పల్లవి॥

చేతుల నీరూపు వ్రాసి చెలరేఁగివుండేయాస
గాతల నీసతి పొద్దుగడపీ నదె
నీతితోడ వీనులను నీకతలు వినేయాస
రాతిరిఁబగలును బీరము సేసుకున్నది ॥ఇంత॥

తలపోఁతలను నిన్ను దగ్గరివుండేటియాస
పెలుచై నదేహము పెంచీ నదె
కలలోననైన నిన్నుఁ గాఁగిలించుకొనేయాస
బలువుగాఁ బ్రాణము పట్టుకున్నదదివో ॥ఇంత॥

యిట్టె నీవు వచ్చేవని యెదురుచూచేయాస
నెట్టుకొని వేడుకతో నిలుచున్నది
గట్టిగా శ్రీవేంకటేశ కైకొని కూడితి విదె
వొట్టుక నిన్నుఁ బాయక వొద్దికై తానున్నది ॥ఇంత॥**474**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో నూతన వధువైన అలమేల్మంగకున్న యెన్నో ఆశలను స్వామికి విన్నవిస్తున్నారు. ఆమెను కరుణించమంటున్నారు. స్వామీ! నీకు ఇదే మా విన్నపము. ఆ ఇంతి అలమేల్మంగను ఇంతటితో కరుణించుము. నీకు అనుకూలవతియై అమె వున్నదయ్యా! తన అరచేతులలో నీ రూపము వ్రాసుకొని చెలరేగే ఆశలతో నీసతి పొద్దుగడుపుచున్నది. తన చెవులతో నీ కథలు వినాలనే ఆశతో రేయింబవళ్ళు, ఆమె శక్తి కూడగట్టుకొని వింటున్నది. నీయొక్క తలపులలోనైనా నీకు దగ్గరయ్యే ఆశతో బలహీనపడ్డ దేహముతోవున్నది. అదిగో ఆమె నిన్ను కలలోనైనా కౌగలించే ఆశతో బలవంతాన తన ప్రాణాలను నిలుపుకొని, ఆమె నీకోసం వేచివున్నది. నీవు ఇదిగో వచ్చేస్తున్నావనే ఆశతో వేడుకగా నీకోసం నిలుచునివున్నదా? ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీవు చేతులతో స్వీకరించి ఆమెను కూడితివి. ఆమె నిన్ను వీడక వొద్దికగా వున్నది.

★ **గాతల**-గాథలతో ★ **బీరముసేసుకొను**-శక్తి తెచ్చుకొన్నది ★ **నెట్టుకొని**- పూనుకొని
★ **ఒట్టుక** - ప్రతిజ్ఞతో ★ **నీతితో** - నియమం తప్పక ★ **పెలుచైన**- బలహీనపడ్డ

సంఖ్య : 48 సంపుటము : 20 పుట: 33 రాగం : హిందోళవసంతం

25 పతి మీఁది తమకాన భ్రమసితివింతే నీవు
అతివరో వెఱపేలే అవే నీవు గావా ॥పల్లవి॥

చందురుఁ డితఁడు గాఁడే సతి నీనెమ్మోముగాని
పొంది నీనీడ జలధిఁ బొడచూపెను
మందానిలుఁడు గాఁడె మగువ నీవూర్పు గాని
గందపుఁగొండఁ దాఁకి కమ్మరా నేతెంచెను ॥పతి॥

కోవిలకూఁతలు గావె కొమ్మ నీయెలుఁగు గాని
యీవలఁ బ్రతిధ్వనులై యెగసె వనానను
పూవుల మొగ్గలు గావె పూఁపనీచన్నులు గాని
తావుల వసంతమాడఁ దలలెత్తెఁ బొదల ॥పతి॥

చిక్కుల మరుఁడు గాఁడె శ్రీవేంకటేశుఁడు గాని
తక్కి నీమనసు చూచి దగ్గరె భావమున
యిక్కువ లంటి కూడితి రిద్దరూఁ బానుపుమీఁద
మొక్కుగాదు మోపు గాని ముంచి నీపై వేసెను ॥పతి॥**48**

పరిచయ పరిమళం :

ఈ మధురకీర్తనలో అన్నమయ్య, దేవి చెలికత్తె. దేవితో తానేమంటున్నదంటే, తల్లీ! అంతా నీ భ్రమ. అతివరో! నీ పతిమీద నీకువున్న తమకము (మోహము) వలన నీకు వెఱపు (భీతి) కలుగుతున్నది. నీవు చూసేవన్నీ ప్రకృతి సహజమే. చంద్రునివలె కనబడుతున్నా అది నీ ముఖమేనమ్మా! జలధివలెనున్న నీ "నీడ" అట్టి ఆలోచనకు బలంచేకూరుస్తున్నది. అంత మెల్లగా వీస్తున్నది మందముగా వీచే గాలి అనుకొన్నావా? కానేకాదమ్మా అవి నీ ఉచ్ఛ్వాసనిస్వాసలే. గంధము మెత్తిన నీమేనిని తాకినందువల్ల ఆ భ్రమ కలుగుతున్నది. కోయిల కూజితమువలెనున్న నీ కంఠస్వరం ఈ వనములలో (తోటలో) ప్రతిధ్వనించి, ఆ భ్రమ కలుగుతున్నది. నీకు పూమొగ్గలవలె భ్రమకలుగుతున్నా అది నీ చనుగవ అని గ్రహించు. అవి నీతోనే వసంతమాడదలచెను (పరాచికమాడుతున్నాయి). అదిగో ఆ వస్తున్నవాడు చిక్కులు పెట్టే మన్మథుడు కాదు నీ పతి శ్రీవేంకటేశ్వరుడు. నీ మనస్సు గ్రహించి నీకు చేరువ అయ్యాడు. శరీరములు తాకుతూ మీ సతీపతులు ఒండొరులతో పాన్పుపై కూడితే తన భారం ఆమె నీపై మోపింది. స్వామీ! నీవు జగమునే భరించువాడవు కదా!

★ **ఇక్కువలు** - సంకేతస్థలములు ★ **తలలెత్తె** - పొడచూపెను

సంఖ్య : 522 సంపుటము : 20 పుట: 349 రాగం : మాళవిగౌళ

26 తలవంచనేఁటికి దండనున్న వారిఁ జూచి
వెలయఁగ నేమెల్లా వింతవారమా ॥పల్లవి॥

సిగ్గువడ్డదానవు చింతతోటిదానవు
యెగ్గులుఁ దప్పులు నిఁకనేఁటికమ్మా
దగ్గరి యాతఁడేమైనాఁ దడవినా చేఁతలకు-
నగ్గమైతి విఁక నీకు నంకెలాయనమ్మా ॥తల॥

జవ్వనపుదానవు సతమైనదానవు
యెవ్వరిబుద్ధులు వివేఁటికమ్మా
పువ్వుల వేసి యాతఁడు పూఁచి సన్నలు సేయఁగ
నవ్వితివి నీకు నిఁక ననుపాయనమ్మా ॥తల॥

మంతనపుదానవు మాటలోనిదానవు
యెంతసేసినాఁ జెల్లె నేమమ్మా
చింతదీర నింతలోనె శ్రీవేంకటేశుఁడు గూడె
అంతరంగమెల్లా నిండె ననువాయనమ్మా ॥**522**॥

పరిచయ పరిమళం :

దేవి చెలికత్తెయైన అన్నమయ్య ఆమెకు యేమని నచ్చజెబుతున్నారో వినండి. నీ సమీపమునవున్నవారిని జూచి తలవంచుటదేనికమ్మా? నేము యెల్లా (మేమంతా) నీకు వింతవారమా (ముక్కుమొగము తెలియని కొత్తవారమా?) నీవు సిగ్గరివి. నీ భర్త సరసుడని కొంత జంకూ నీకున్నది. మరి ఇంకా దోషారోపణలు చిన్నబుచ్చుటలు యెందుకమ్మా? ఆయన నీ దగ్గరయై తడవినా (స్పృశించినా) ఆయన చేతలనేనాడో సమ్మతించావు. ఆయనకు పూర్తిగా వశమయ్యావు అవునా? దేవీ! నీవు యౌవన గర్వంతో వున్నావు. ఆయనకు శాశ్వతమైన హృదయవాసినివి. నీకింకొకరు బుద్ధులు నేర్పవలెనా? అయినా యెవ్వరు నీకు చెప్పినా నీవు వింటావా? ఆయన నీపై పూవులు జల్లి నీకు సైగలు చేస్తే అప్పుడు నీకు నవ్వులు వచ్చాయి. నీవు ఆయన కనుకూలమయ్యావు. దేవీ! నీవు ఆయనకే ఆలోచన చెప్పగలదానవు. ఆయన మాట వినేదానవు. ఎంతచేసినా ఆమె కూడా నీకు చెల్లెలువంటిదే కదా! నీ చింతదీరునట్లు శ్రీవేంకటేశుడు నిన్ను కూడినాడు కదా! ఆయన నీ అంతరంగముననే వున్నాడమ్మా!

★ **అగ్గమైతివి** – అనుకూలమయ్యావు ★ **అంకెలాయె** – వశమైనావు
★ **సతమైనదానవు**–శాశ్వతమైనదానవు ★ **అనువాయనమ్మా**–అంగీకారమైనదమ్మా

సంఖ్య : 309 సంపుటము : 20 పుట: 207 రాగం : వరాళి

27 మగరూపు నాఁడురూపు మారుచుకొని రిద్దరు
సొగి సెద్దము చూపరే చూచుకొనే రిద్దరు దామే ॥పల్లవి॥

కలికి కస్తూరిబొట్టు కాంతునినొసల నంటె
నిలువునామము పైపై నెలఁత కంటె
అలివేణికొప్పు జారి ఆతనికొప్పుపై వాలె
అలరె నీతని (న్వి?) సిక ఆతనిపాపటపైని ॥మగ॥

కుంకుమగుబ్బలపూఁతగురుతు విభుని కంటె
అంకెఁ బతిరొమ్ముబొచ్చు ఆకె కంటెను
కంకణాలగాజులచేయి ఘనునిసందిటఁ జిక్కె
అంకపుసాములచేయి ఆకెసందిఁ జిక్కెను ॥మగ॥

మట్టెలపాదము లవె మగిడె నాతనిమీఁద
నిట్టపెద్దపాదాలు నిలిచె నందు
యిట్టె శ్రీవేంకటేశుఁ డింతిఁ గూడి పానుపుపై
పట్టపగ లిందరిని భ్రమయించి రిదివో ॥మగ॥ **309**

పరిచయ పరిమళం :

శ్రీ వేంకటేశ్వరునికి అలమేలుమంగమ్మకు ఒకరోజు ఒక చిలిపి కోరిక కలిగింది. స్వామి ఆడరూపు, శ్రీదేవి మగరూపు ధరించారు. ఇది అన్నమయ్య భావనాకాశంలో తళుక్కుమని మెరసిన తటిల్లత. దాని సొబగులు నాలకించండి. ఆ ఇద్దరు మగరూపు నాడరూపు మార్చుకొనిరి. సొగిసి వారిరువురికీ అద్దము చూపండి అంటున్నారు. తామే చూచుకొనేరిద్దరు అని చనువుగా చమత్కరిస్తున్నారు. అప్పుడేమి జరిగిందో వినండి. కలికి కస్తూరిబొట్లు కాంతుని నొసటన తళుకుమనెను. స్వామి నిలువునామములు ఆమెనొసట జేరెను. అలివేణికొప్పు జారి అతని కొప్పుపై వాలెను. ఈ తన్వి (దేవి) సిగ ఆయన పాపిటపైన చేరెను. అది ఒక మరపురాని మార్పు. దేవి కుంకుమాంకిత చనుగవ స్వామికి వచ్చెను. ఆమె పతికున్న విశాలవక్షముపైని కేశములు దేవి చనుగుబ్బలపై చేరెను. కంకణములు ధరించిన గాజుల చేతులు ఘనుని కబ్బెను. సాము చేసినట్లున్న బలిష్టబాహువులు దేవికి చిక్కెను. మరల పరిశీలిస్తే మట్టెలు ధరించిన పాదములు స్వామికి వచ్చాయి. పొడుగాటి పెద్ద పాదములు దేవికి వచ్చెను. అప్పుడేమయింది! పాన్పుపై వేంకటరమణుడు, రమణినిట్టే కూడినాడు. ఇదిగో పట్టపగలే మాబోటి భక్తుల భ్రమించారు.

★ **అంకపుసాముల** – శూరత్వముతో సాముచేసిన ★ **మగిడె** – మరలినవి

సంఖ్య : 30 సంపుటము : 24 పుట: 21 రాగం : శ్రీరాగం

32 దేవదుందుభులు నలుదిక్కులందు
తావులనే వేవేలు ధ్వనులియ్యఁగాను ॥పల్లవి॥

వేంకటాద్రిదేవుఁ డదే వేడుకతోఁ బెండ్లాడీ
లంకెల నిప్పుడే కమలాదేవిని
కొంకక ముప్పదిమూఁడుగోట్లుదేవతలాల
వుంకువ విచ్చేయరో మహోత్సవవేళ ॥దేవ॥

వనజనాభుఁడు నిత్యవైభవానఁ జేకొనె
అనయము నిదివో యాదిలక్ష్మిని
మునులాల భు(ఋ?)షులాల ముంచినభూసుర(రు?) లాల
సొనిసి యిందరుఁగూడి సుముహూర్త మనరో ॥దేవ॥

సురకన్యలాల భూసురనాగకన్యలాల
మరిగికూడీ నలమేలుమంగ నితఁడు
నిరతి శ్రీవేంకటనిలయుని నీకెను
యిరవుగ దీవించి యిందరునుఁ బాడరో ॥దేవ॥**30**

పరిచయ పరిమళం :

శ్రీవేంకటేశ్వరుని పెండ్లి వూరేగింపు తిరువీధులగుండా సాగిపోతున్నది. మన అన్నమయ్య పరవశించి చక్కటి కీర్తననందుకొన్నారు. ఆ మహానుభావుడికి, నలుదిక్కులా దేవదుందుభుల నినదం వినిపిస్తోంది. అవి అనేక వేల ధ్వనులై వినిపిస్తున్నాయి. అదిగో వేంకటాద్రి దేవుడు వేడుకతో పెండ్లాడుతున్నాడు. కమలాదేవిని (లక్ష్మీదేవిని) జంటయై పెండ్లాడబోతున్నాడు. ఓ ముప్పదిమూడుకోట్ల దేవతలారా! ఈ మహోత్సవమునకు కట్నకానుకలతో మీరంతా విచ్చేయండి. పద్మనాభుని పరిణియము తిరుమలలో నిత్యవైభవము. ఎల్లప్పుడూ పెండ్లికూతురు ఇదిగో ఈ ఆదిలక్ష్మియే. ఓ మునులారా! ఓ ఋషులారా, శ్రేష్ఠులైన భూసురులారా! ఇదే సుముహూర్తానికి అందరూ గుంపుగా రండయ్యా! ఓ దేవకన్యలారా! బ్రాహ్మణ, నాగకన్యల్లారా! ఈ శ్రీవేంకటేశుడు తన దేవేరి అలమేలుమంగను ఇష్టుడై కూడినాడు. సంతుష్టుడై స్వామి తన భక్తులను దీవించుచున్నాడు. అందరూ స్వామిపై కీర్తనలు పాడండయ్యా!

★ **సొనిసి** – పూని ★ **అనయము** – అవశ్యము
★ **కొంకక** – సంకోచించక ★ **ఉంకువ** – కట్నము

సంఖ్య : 495 సంపుటము : 20 పుట: 331 రాగం : పాడి

29 నిండుకున్నది వలపు నీమీఁద
పండివున్నవి ఆసలు పైపై నామీఁదను ॥పల్లవి॥

చెక్కులు నీవు నొక్కఁగ చింతలన్నియునుఁ బాసె
మొక్కులు నే మొక్కఁగాను మోహము నిండె
ఇక్కువలు గరఁగితి మిద్దరము నిందువంక
తక్కినమాటలేమియుఁ దడవకు మిఁకను ॥నిండు॥

చేయి నీవు వేయఁగాను చెమరించె దేహమెల్ల
చాయల నేఁ జూడఁగాను చవివుట్టెను
పాయపువేడుక లబ్బె పలుమారు నిందువంక
పోయినసుద్దులు వోనీ బొంకకుమీ ఇఁకను ॥నిండు॥

చెనకి నీవు గూడఁగ సిగ్గులు పొత్తుకు వచ్చె
తనిసి నే మెచ్చఁగాను తమివుట్టెను
యెనసితిమి శ్రీవేంకటేశుఁడ నేఁ డిందువంక
చనవులెల్ల నీడేరె సాధించకు మిఁకను ॥నిండు॥**495**

పరిచయ పరిమళం :

ఈ కీర్తనలో అన్నమయ్య "ఇందువంక" అనే పదాన్ని అనేకమార్లు వాడతారు. అన్నమయ్య కాలంనాటి రాయలసీమ మాట అది. ఇందువంక అంటే 'చంద్రవంక' కాదు 'దీనిమూలంగా' అని అర్థం. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీమీద నా వలపు పూర్తిగా వ్యాపించి పొంగిపొర్లుతున్నది. నామీద నీకున్న పైఆశలు (అతిశయించిన ఆశలు) పండివున్నది (ఫలించబోవుచున్నవి) ప్రభూ! నీవు ప్రేమగా నా చెక్కిలి పుణుకగానే నా దిగులు మటుమాయమైనది. నీకు నమస్కరించునంతలోనే మోహముతో మనస్సు చైతన్యమునొందినది. ఇద్దరమూ ఇక్కువల (మన సంకేత స్థలములో) ఒండొరుల అనురాగంలో కరిగిపోయాము. దీనిమూలంగా తక్కిన మాటల ఆవశ్యకతయే లేదు. ప్రభూ! నీవు నాపై చేయి వేయగానే నా దేహము చెమరించినది, చీకట్లు ముసురుచుండగా నీవు కనిపించగానే కోరికెలతిశయించినవి. పాన్పు వేడుకలపై అనేకమార్లు ఆలోచనలు మళ్ళినవి. దీనిమూలంగా అయిందేమో అయినది కానీ ఇకనైనా అసత్య ప్రమాణములనాపుము. ప్రభూ! నన్ను స్పృశించి నీవు కూడగా సిగ్గులు కరిగి పొత్తులు కుదిరినవి. నేను మెచ్చునట్లుగా తమకము పుట్టినది. ఓ శ్రీవేంకటపతీ! ఇందుమూలంగా నీపై అధికారం వచ్చింది. నన్నిక సాధించకు.

★ **ఇందువంక** – దీనిమూలంగా ★ **పాయపువేడులు** – యౌవన కుతూహలం
★ **చనవులు ఈడేరినవి** – నీపై అధికారము వచ్చినది ★ **తనిసి** – తృప్తి

సంఖ్య : 392 సంపుటము : 20 పుట: 262 రాగం : కాంబోది

30 ఆడేబొమ్మలు వారు ఆడించేసూత్రము నీవు
యేడో ఇన్నాళ్లు నేను ఇదెఱఁగనైతిని ॥పల్లవి॥

నీవు చెప్పిబుద్దుల నెలఁతలు నడవఁగా
ఆవలివారి దూరితి నయ్యో నేను
చేవదేర తాలముచేయి నీచే నుండఁగాను
వేవేలుచోట్లను వెదకితి నేను ॥ఆడే॥

కన్నుగీఁటి నీవు వారి కైకొని మొక్కించఁగా
సన్నల వారి దొబ్బితి సాదించి నేను
పన్నినకూఁకటివేరై పారి నీవు వుండఁగాను
వున్నతిఁ గొనలకు నీ రొగ్గి నేఁ బోసితిని ॥ఆడే॥

కోరి పెండ్లాడినపెండ్లి కొడకవు నీవుండఁగా
గారవించితిని వారిఁ గరుణ నేను
యీరీతి నన్ను శ్రీవేంకటేశ నీవు గూడుండఁగా
కారణ మిందరునంటాఁ గడల మెచ్చితిని ॥ఆడే॥ **392**

పరిచయ పరిమళం :

ఓ జగన్నాటక సూత్రధారీ! నీ కాంతలంతా నీవు ఆడించినట్లు ఆడే తోలుబొమ్మలు, నిజమైన సూత్రధారివి నీవేననే సత్యం గ్రహించలేక వారినిన్నాళ్లూ యేదేదో నిందించాను. ఔరా! యెంత పొరబడ్డాను? నా అంతతెలివి తక్కువదుంటుందా? అంటున్నది దేవి, ఈ అన్నమయ్య కీర్తనలో. నీవు చెప్పిన విధంగానే వారంతా నడుచుకొన్నారు. ఇది తెలియక నేను అవతలి వారిని తిట్టాను. అసలు "తాళం చేయి" నీ చేతిలో వుందని తెలియక వూరంతా వెదకితిని. నీవు కన్నుగీటి వారందరి చేత నాకు మొక్కించావని తెలియక, వారందరికీ నాపై భక్తివుందని నమ్మాను. ఎంత వెట్టిబాగులదాన్ని!! పైగా వారిని సాయం సమయమున దుర్భాషలాడాను, వారి వినతులను తోసివేశాను. అన్నిటికీ మూలము నీవని గ్రహించలేక, అనవసరంగా చిగుళ్ళకు నీరుపెట్టినట్లు అయింది నా వ్యవహారం. నన్ను కోరి నీవు పెళ్ళాడావని తెలియక వారందరూ నిన్ను ఒప్పించారని వారిపట్ల విధేయతతో వున్నాను. వారి కరుణను గౌరవించాను. ఈ విధంగా ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నన్ను కూడుటకు వారు కారణమనుకొన్నాను. చివరికి మెచ్చుకున్నాను కూడా. కానీ..

★ **దొబ్బితిని** – త్రోసివేశాను ★ **కూకటివేరు** – మూలము

సంఖ్య : 443 సంపుటము : 20 పుట: 296 రాగం : దేసాళం

31 ఈపాటివుపచార మిది చాలదా
చేపట్టి నే నిఁక నిన్నుఁజేసేదేమీ ॥పల్లవి॥

అందరితోనుఁ జెప్పక అట్టె మనపొందులెల్లా
అంది ఆకెతోఁ జెప్పితి వది చాలదా
చెంది యాఁటదాని కీసిగ్గులే సింగారములు
నిందలమగవాఁడవు నీ కేమయ్యా ॥ఈపా॥

అంగపుమేనిగురుతు లాపెకే చూపితిగాని
అంగడిఁ బెట్టవైతి వది చాలదా
ముంగిట నిల్లాలికి ముంచినసొమ్మణఁకువ
చెంగట నీవు దొరవు చెప్పనేఁటికయ్యా ॥ఈపా॥

అంకెల మాతోసాటికి ఆకెనే యేలితి గాని
అంకిం చితరులనేల వది చాలదా
మంకులేని నేర్పరికి మానమే మూలధనము
యింక శ్రీవేంకటేశ నన్నేలితివి మేలయ్యా ॥ఈపా॥ **443**

పరిచయ పరిమళం :

ఉపచారము అంటే సమ్మానము అని అర్థం. అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ మధుర కీర్తనలో నాయిక శ్రీరమణుని దెప్పుతున్నది. స్వామీ! ఇంతటి సమ్మానము చేశావు నాకు. ఇది చాలదా? ఇంతయ్యాక నిన్ను నేను చేపట్టి (తప్పుపట్టి) ఇంకా చేసేదేమున్నదయ్యా? మనపొందు (కూటమి) గురించి అందరితో (ఎవరితోనూ) చెప్పనన్నావే? ఇవ్వాళ ఆమెతో (నీ ప్రియురాలితో) చెప్పినావు. అది చాలదా? కులస్త్రీకి సిగ్గులే సింగారము (అందము) కదా! నీవు మగవాడవు. ఎవరు యెంత మాట అనినా దులపరించుకొనిపోతావు. నీకేమయ్యా? సిగ్గులేక నీవంటిమీద మన కలయిక గుర్తులన్నీ ఆమెకు చూపిస్తావా? నన్ను బజారులో పెట్టకపోయావా? నీవు చేసిన ఆ ఘనకార్యం చాలదా? మర్యాదకల ఇల్లాలికి శ్రేష్ఠమైన సొమ్ము ఆభరణాలా? కాదయ్యా "అణకువే" ఆమెకు అసలైన ఆభరణం. నీవు దొరవు (సర్వేశ్వరుడవు). నీకివన్నీ చెప్పవలెనా? నేను నీ దేవేరినయ్యా! మంకుతనంలేని నేర్పరికి (సమర్థులకి) మర్యాదేమూలధనము మాతో సాటిగా ఆమెని కూడా మన్నించావు. నీ భక్తురాలు (అన్నమయ్యయే) అన్నావు. సరే!! ఇతరులను యేలవు కదా? అట్లయితే అది చాలదా? శ్రీవేంకటేశా! నాకు ఏలికగా వుండు. అది చాలు

★ **చెంగట** – సమీపము ★ **అంకెల** – అధీనముచేసికొని
★ **అంకించి** – పొగిడి ★ **ముంచిన సొమ్ము** – మేలైన ఆభరణం

సంఖ్య : 481 సంపుటము : 24 పుట: 311 రాగం : సాళంగనాట

36 నాటెను నీకూరిమి నారసింహా
నాటకములెల్లాఁ గంటి నారసింహా ॥పల్లవి॥

కోమలు లిందరు నీపైఁ గోరి సేసలు చల్లఁగ
నామొగ మేమిచూచేవు నారసింహా
వేమరు వాడవారెల్లా విన్నపాలు సేయఁగాను
నామాటే చవులాయ నారసింహా ॥నాటె॥

యేతులఁ జెంచెత నీతో నేకతమాడినసుద్ది
నాతో దాఁచఁగనేల నారసింహా
జాతులఁ బెట్టుచు నీవు సారెనేల చెనకేవు
నాతులు నీకేమిబాఁతి నారసింహా ॥నాటె॥

పనితో నిద్దరమునుఁ బాయక కూడుండఁగా
ననిచె మనపొందులు నారసింహా
తనిసి నీరతుల దయఁజూచి యేలితివి
నను శ్రీవేంకటగిరినారసింహా ॥నాటె॥ **481**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తననాలపిస్తున్నది ఆదిలక్ష్మి. నారసింహుని దేవేరియైన ఆమె స్వామితో చెంచులక్ష్మి విషయం యెందుకుదాచిపెట్టావని నిగ్గదీస్తున్నది. మనిద్దరమూ, ఆదిదంపతులముకదా! మనపొందు నీ భక్తులకనువిందు. నీ ప్రేమ నాలో నాటుకుపోయింది. కానీ నీవేమో ఆ చెంచుదానితో నీ నాటకములు మానుటలేదు. అవి మా కంట్లోనూ పడ్డాయి. నీలీలలన్నీ తెలిసిన కోమలులందరూ నీపై అక్షతలు చల్లుతుంటే నామొగముకేసి యెందుకు చూస్తున్నావు? నారసింహా! వాడలోని వారి విన్నపాలు స్వీకరించవు నీకు నా మాటలేనచ్చుతున్నాయి. గర్విష్ఠ అయిన చెంచెత నీతో ఒకటైనదనే వార్త నాతో ఎందుకు దాస్తున్నావు నారసింహా! నన్ను ఎగతాళికి గురిచేసెదవేల? ఆమె నేలతాకితివి? అటువంటివారిపై నీప్రీతి వింతగానున్నది నరసింహా! మనిద్దరమూ పూనికతో కూడి యుంటిమి. మనపొందు ప్రీతికలిగినది, నరసింహా! నన్ను నీ రతులతో అతిశయింపజేసి కూడితివి. నన్ను ఆ విధంగా ఏలుకొన్నావు వేంకటనారసింహా!

★ **ఏతుల** – గర్విష్ఠి అయిన ★ **ననచి** – అతిశయించి

సంఖ్య : 588 సంపుటము : 24 పుట: 393 రాగం : శంకరాభరణం

33 ముద్దులుగారీ మోమునను
వొద్దిక నేమైన నొసగరె చెలులు ॥పల్లవి॥

చెక్కులవెంటాఁ జెమటలు గారీ
యెక్కడ నాడెనో యిందాఁకా
చక్కఁ గృష్ణునికి జలకము సేయరె
నెక్కొని కాఁగిట నించరె చెలులు ॥ముద్దు॥

పొరిఁబొరి నిట్టూర్పులు గదురేఁగెను
పరువులు వెట్టెనో పదుచులతో
సరుగన శైత్యే(త్యో?)పచారము సేయరె
యిరవుగ నుయ్యల నిడరే చెలులు ॥ముద్దు॥

చుట్టుకొన్నజడ చొల్లెము జారెను
వుట్లులు గొట్టెనొ వుదుటునను
పట్టి యలమేల్మంగపతి శ్రీవేంకటేశుఁ-
డిట్టిపనులవా రెంచరె చెలులు (?) ॥ముద్దు॥ **588**

పరిచయ పరిమళం :

చిన్నారి మోహనకృష్ణుని కీర్తిస్తున్నారు అన్నమయ్య. తొలిచరణాల్లో బాలకృష్ణుని, రెండవచరణంలో వుయ్యాలలోవుంచండి అనటం. మూడవ చరణంలో వుట్లుకొట్టటం ప్రస్తావించటం వల్ల కొద్దిపాటి తికమకకు ఆస్కారంవున్నా చక్కటికీర్తన ఇది. ఆస్వాదించండి. గోపికలేమనుకొంటున్నారంటే.. ఓ చెలులారా! ముద్దులు కారుతున్న ఈ మోహనకృష్ణునికి ఏమైనా ఇవ్వండమ్మా! ఓ చెలులారా! ఇందాకా వీడు యెక్కడ ఆడివచ్చాడో తెలీదు కానీ చెక్కిళ్ళపై చెమట యెట్లా కారిపోతున్నదో చూడండి. ఈ కృష్ణునికి చక్కగా స్నానం చేయించండి. నిండా కౌగలించి గుండెలకద్దుకోండి. ఓ చెలియలారా! ఏ గోపికవెంట పరుగులు పెట్టాడో అన్నట్లు మాటిమాటికీ ఉచ్ఛ్వాసనిస్వాసలు యెంతవేగముగా, యెంత బరువుగా తీస్తున్నాడో చూడండి. తొట్టెలో బాలునికి చేయవలసిన శైత్యోపచారములన్నింటినీ చేసి, వీడిని వుయ్యాలలో వుంచండమ్మా! ఓ చెలులారా! కొప్పులా చుట్టుకున్న జడవూడిపోతుంటే రేపల్లెలో అనేకమైన వుట్లను ఒక్కదెబ్బతో కొట్టి ఎలా పారిపోతున్నాడో చూడండి. అలమేల్మంగపతియైన ఈ శ్రీవేంకటేశుడు ఇట్లాంటి పనులు చేస్తాడని వూహించగలరా?

★ **నెక్కొని** – నెలకొని ★ **పొరిపొరి** – మాటిమాటికి
★ **సరుగున** – వేగముగా ★ **ఉదటున** – ఉద్ధతితో

సంఖ్య : 482 సంపుటము : 24 పుట: 322 రాగం : రామక్రియ

34 అట్టుసేయ కిఁక నీవు ఇట్టె రాఁగదే
పట్టపుదేవులవైన బలవంతురాలవు ॥పల్లవి॥

యెదురుఁగొండ లెక్కితివేమే వోచెలియా
యెదురఁ గొండలచన్ను లెద నుండఁగా
వదలక నల్లఁగలువల వేసే వదియేమే
కదిసి నీచూపులే కలువలై వుండఁగా ॥అట్టు॥

యేరు నడుమఁ బెట్టుక యెలయించే విదియేమే
యేరువంటియారు నీకు నిదె వుండఁగా
సారెకు లేఁతతీగెలు జళిపించే విదియేమే
గారాపుతీఁగెలే నీకరములై వుండఁగా ॥అట్టు॥

పొంది వొక్కచోఁ దరితీపులు వుట్టించేవేమే
ముందుముందే తీపులు నీమోవి నుండఁగా
అందపుశ్రీవేంకటాద్రి నహోబలమునను
ఇందిరవు నీకు నేనే ఇరవైనుండఁగను ॥అట్టు॥ **482**

పరిచయ పరిమళం :

ఈ కీర్తనలో నరసింహుని దేవేరియైన శ్రీలక్ష్మితో అహోబలనృసింహుడు, నీవు ఇంత అట్టుసేయబోకు. ఇట్టేరాగదే నీవు పట్టపు దేవేరివి బలవంతురాలవు అని అంటున్నాడు. అన్నమయ్య భావనా పరిధి ఊహకందనిది. ఆయన కీర్తనలు నిరుపమానము. ఓ చెలియా! భవనాశి యేఱు అద్దరిలో నున్న కొండనెక్కి కూర్చున్నావెందుకే. కొండలవంటి చనుయుగమున్న నీవు నాపై నల్లకలువపూలను వేయుచున్నావెందులకే. నీ కనులే కలువలు కదా! నన్ను చూచి నీవు చేయుచున్నదీ అదేపని కదటే. మన మధ్య అంత పెద్ద భవనాశి ఏఱు పారుతుండగా నాకు చేరిక అవ్వాలని చూస్తావేమే? పవిత్రమైన ఆ ఏఱు (నది) వంటి తిరుమంగళకర లక్షణములు నీకున్నవని నేను మురుస్తుంటే లేత తీగెనొకదాన్ని పట్టుకొని నన్ను బెదిరించే మేమే నీచేతులే గారాపుతీగెలవలెనున్నాయి, కదే. నన్ను నీవానిగా పొంది తరితీపులు (ఆపేక్ష) కలిగించుటకు అంత శ్రమపడ్డావేమే? తీపులన్ని (మాధుర్యములన్నీ) నీ అధరముననే వున్నవికదే. ఇటు అహోబలమున, అటు శ్రీవేంకటాద్రి మీదా ఇందిరాదేవివైన నీకు వల్లభుడను నేనేనే.

★ **ఎలయించు** – చేరికయగు ★ **జళిపించు** – బెదిరించు
★ **తరితీపు** – ఆపేక్ష ★ **గారాపుతీగె** – వలపులత

సంఖ్య : 56 సంపుటము : 24 పుట: 38 రాగం : తోండి

35 ఏమి దలఁచుకొంటివో ఇన్నాళ్లకు
నీమన సింతటనే తనివిఁబొందెనా ॥పల్లవి॥

వూరకే కొలనిలోన నోలలాడేమగువల-
చీరలేల తీసితివి చిన్నారివాఁడా
చేరి యంతటనుఁ బోక చేతులెత్తి మొక్కుమనే-
వేర యెంతకెత్తుకొంటి వేడ కొత్తరా ॥ఏమి॥

బాలుఁడవై మాఇండ్ల పాలారగించి ఇంకా
పాలిండ్లపై చూపు పచరించేవా
చాలదంటా మాకేలు చాఁచి యందుకొమ్మనేవు
మేలుమేలు నీగుణాలు మెచ్చితిమిరా ॥ఏమి॥

ఇంతులున్నారన కిట్టె యీఁదులాడే విందు వచ్చి
ఇంతలోనె శ్రీవేంకటేశుఁడ నీవు
పంతము చేకొని మమ్ముఁ బచ్చిగాఁ గూడితివిట్టె
ఇంతచేసి మరి చీర లిచ్చితివి చాలదా ॥ఏమి॥ **56**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ మధురకీర్తనలో భావసౌందర్యం వర్ణనాతీతము. గోపికలకి కృష్ణుడు లేని క్షణమే ఒక దినమనిపిస్తుంది. విరహవేదన అంత కఠినమైనది. ఇన్నాళ్ళకు మమ్మల్ని యేమన్నా తలచుకొంటావోలేదో!! పోనీ అంతటితో నీతనివితీరుతుందా? మమ్మల్ని తలచకొంటే చాలా? ఓ చిన్నారికృష్ణయ్యా! ఊరకనే కొలనులో స్నానము చేయుచున్న మగువల చీరెలేల తీసి దాచెదవు? అంతటితో పోనివ్వక చేతులు పైకెత్తి మొక్కితేనే చీరెలిస్తానంటావా? వేరే మేము చేతులెత్తితే నీవు మాలో చూడనిదేమిటిరా? బాలునిగా మా ఇళ్ళలో పాలు ఆరగించావు, బాగానేవున్నది. కానీ నీ చూపులు మా పాలిండ్లపై పడ్డాయేమినాయనా? చాలదు ఇంకాసిని పాలుకావాలి చేతులుచాచి అందుకొమ్మంటావా? ఎంత రండగొండివాడివిరా!! మేలుమేలురా కృష్ణా! ఎంత సుగుణరాశివిరా!! ఆడవాళ్ళు స్నానం చేస్తున్నారనికూడా లేదా నీకు? నీవూ దీంట్లోనే ఈదులాడెదవా? ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీవు పంతముతో ఇంతులను కూడినా స్త్రీలకి చీరెలిస్తావు అది చాలునయ్యా!

★ **తనివిబొందేనా** – తృప్తి కలుగుతుందా ★ **పచ్చిగా** – మొరటుగా
★ **ఏడకొత్తరా** – ఇందులో నీకు తెలియనిదేమిటి

సంఖ్య : 114 సంపుటము : 24 పుట: 77 రాగం : సామంతం

40 రతి నీపలుకులకు రామనడపులకు
గతిగూడఁ గడమ రాగము సేయుమీ ॥పల్లవి॥

పిల్లఁగోవిరవములు బెరయించఁగా నదే
గొల్లెతలమట్టెలకుఁ గూడె సుతి
పల్లవపుఁబదముల పాటలు వాడుచుఁ
గల్లగాదు కడమ రాగము సేయుమీ ॥రతి॥

ముందు నీసంకపురవ మునకు గోపికలెల్ల
కుందణపు టందెలకుఁ గూడె సుతి
చిందుల రాగములు చిలికించి చిలికించి
కందువులఁ గడమ రాగము సేయుమీ ॥రతి॥

పెనఁగేనేవూరుపులు పెరుగమ్మేకాంతల-
కొనగోరితాఁకులకుఁ గూడె సుతి
చెనకితి విందరిని శ్రీవేంకటేశ్వర
కనుచొక్కి కడమ రాగము సేయుమీ ॥రతి॥ **114**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య కీర్తనలో నాట్యపుతాళము, గతులు అమర్చటం ఇదివరలో చూచినాము. ఈ శృంగార కీర్తనలో సంగీతపరమైన నడపులు, రాగము, సుతి (శృతి), గతి, పల్లవి, పాట, రవము, అందెలు వంటి పదములమర్చి రసవత్తరంగా వినిపించారు. ఈ కీర్తన పల్లవే క్లిష్టముగానున్నది. ఈ పల్లవికి ప్రభూ! తన్మయత్వంలో నీవు చెప్పే మాటలకు ఆ జవ్వని ప్రవర్తనకు, ఒక విధానము కుదరగా, కడమరాగము సేయుమీ (చిట్టచివరి ప్రణయలీల చేయుమీ) సంగీతపరంగా... అంతిమ రాగం వినిపించుమా అని అర్థం. దేవా! నీ పిల్లనగ్రోవి రవములు వినిపిస్తుంటే, అవి గొల్లపడుచుల మట్టెల సవ్వడితో శృతిబద్ధంగా వినిపిస్తున్నాయి. పల్లవపు పదముల (లేచిగురువంటి పాదములతో) సంగీతపరంగా... పల్లవిలోని పద ప్రయోగముతో అని అర్థం, పాటలు పాడుతూ ఇది కల్లకాదనేట్లు "కడమరాగము సేయమా". స్వామీ! శంఖనాదమువంటి నీ కంఠ స్వరముతో ఆ గోపికల బంగారు అందెలరవళులు శృతి కలిపి నర్తించురాగములుగా (నృత్య గీతికలుగా) సంగీతపరంగా... అతిశయించిన రాగములై వినిపించీ వినిపించీ ఏకాంతములో "కడమరాగము సేయుమీ". ప్రియా! పెనుగులాటలో నీ ఉచ్ఛ్వాస నిస్వాసములు పెరుగులమ్మేకాంతల కొనగోటితాకులతో కూడి శృతిబద్ధమైనవి. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీవందరినీ అలరించి అలసితివి. "కడమరాగముసేయుమీ".

★ **బెరయించగా** – కలుగగా ★ **చిలికించి** – చల్లి

సంఖ్య : 192 సంపుటము : 24 పుట: 129 రాగం : ముఖారి

37 మాతో నేఁటికి నేను మగువ నింతే । నీ-
చేఁతలెల్ల యేడనైనాఁ జేయవయ్యా ॥పల్లవి॥

జలధి యీఁదేచోట, శైలము మోచేచోట
సొలసి నీబలిమెల్లఁ జూపవయ్యా
యిల దవ్వఁబోవుచోట, హిరణ్యునిఁ జంపుచోట
పలుకుఁబంతాలెల్లఁ బచరించవయ్యా ॥మాతో॥

నీవు మిన్నందేచోట, నెత్తుటఁ దోఁగేచోట
సోవల నీమురిపేలు చూపవయ్యా
దీవుల కేఁగేచోట, తెగి వెన్న దినుచోట
చేవదేర మాయలెల్లాఁ జేయవయ్యా ॥మాతో॥

సిగ్గులుదేరుచోట, చెంతలఁ బారేచోట
యెగ్గులుదప్పులుఁ బోయి యెంచవయ్యా
అగ్గమైతి శ్రీవేంకటాధిప నన్నుఁ గూడి
వెగ్గళపుకపటాలు విడువవయ్యా ॥మాతో॥ **192**

పరిచయ పరిమళం :

దేవి స్వామితో అంటున్నది. మాతో నీ చేతల సామర్థ్యము చూపటం ఇప్పుడెందుకయ్యా? నేను మగువను ఇంతేకదా? నీ చేతలు ఇంకెవరికైనా చూపిస్తే సంతోషిస్తారు కదా! అద్భుతమైన ఈ దశావతార కీర్తననాలపిస్తున్నారు అన్నమయ్య. జలధిని ఈదులాడేచోట **(మత్స్యావతారము),** కొండను మోసేచోట **(కూర్మావతారము)** నీ బలమంతా చూపించు ఎవరు వద్దన్నారు? నేలను తవ్వేచోట **(వరాహావతారం)** హిరణ్యుని చంపేచోట **(నరసింహావతారం)** నీ మాటల్లో గట్టిదనమేదో చూపించవయ్యా! మావంటి మగువలవద్ద కాదు. నీవు ఆకాశాన్ని అంటుకొనేచోట **(త్రివిక్రమావతారం)** నెత్తుటిలో దోగాడేచోట **(పరశురామావతారం)** నీ మురిపాలన్నీ చూపించొచ్చు కదా? ద్వీపాల్లో తిరుగాడేచోట **(లంకాద్వీపం చేరిన రామావతారం)** బాగా వెన్నమెక్కె చోట **(కృష్ణావతారం)** నీ మహిమ చూపే మాయలు చేయరాదా? దేవా! సిగ్గులు కడతేరే చోట **(బుద్ధావతారము)** చెంత నుండి పారిపోయేచోట, పోయి యెగ్గులు తప్పులు యెంచవయ్యా? **(కల్కి అవతారం).** ఓ శ్రీవేంకట శైలనాథా! అతిశయించి నన్ను కూడి అధికమైన కపటములను మానరాదా?

★ **వెగ్గళపు** – అధికమైన ★ **సోవల** – సుదీర్ఘమైన
★ **పచరించు** – ప్రకటించు ★ **మోచేచోట** – మోయుచోట

సంఖ్య : 246 సంపుటము : 24 పుట: 165 రాగం : మంగళకౌశిక

38 మగవాని కేఁటియెగ్గు మాపుదాఁకాను
తగిలి భోగించినదే దక్కినదిగాక ॥పల్లవి॥

మునుకొని యాపెగుణములు నాతోఁ బొగడేవు
వనితఁ దెచ్చుకొనఁగా వలదనేనా
మనసొకతెఁ గోరఁగా మాటలు నాతోనాడఁగా
యెనసినట్టయ్యూనా యేఁకరేది దోసము ॥మగ॥

వెలి నాపె నీకిచ్చినవిడెము నాకిచ్చేవు
వలపెంతగలిగినా వలదనేనా
చెలిమి నీ కందుండఁగా చేయి నాపైఁ జాఁచఁగాను
ఫలమేవంక వచ్చునో పచ్చారేది దోసము ॥మగ॥

జోడుగా నాపెఁగలసి చుట్టరికాలు చెప్పేవు
వాడికె సేసుకొనఁగా వలదనేనా
ఆడ నాపె రాఁగా నన్నుఁ గూడితి శ్రీవేంకటేశ
వేడుక నట్టె మొకము వేలించేది దోసము ॥మగ॥ **246**

పరిచయ పరిమళం :

శ్రీవేంకటేశ్వరుని వలచి వలపించుకొన్న ప్రేమిక అన్నమయ్య. ఆ స్వామి మెచ్చిన వాళ్ళందరూ ఆయనకు దగ్గరవారే. అన్నమయ్యపై అక్కసును వెళ్ళబెడుతున్నది, ఇంకొక వలపుకత్తె. రభస వినండి, మరి. స్వామీ! మగవానిదేమి తప్పువుంటుంది? ఎవ్వతె కోరితే దానితో మాపుదాకా భోగిస్తాడు. వాడికి దక్కినదే సుఖము మంచేమిటి చెడేమిటి? నీవు మాత్రం తక్కువ వాడివా? మునుముందుగానే ఆమె సుగుణాల రాశి అని నాదగ్గరే పొగిడేవు. నీవు కోరి యే వనితను తెచ్చుకొన్నా అది నిన్ను కాదని అంటుందా? నీ మనస్సు ఒకదానిమీద మాటలు మాత్రమే నాతో నీకు నచ్చినట్లు చేయవయ్యా! "ఏఁకరేదిదోసము" (నీకోసం ఉవ్విళ్ళూరటం నాదే తప్పు.) స్వామీ! అదెవత్తో నీకిచ్చిన ఆహ్వానతాంబూలం నీవు నాకు ఇచ్చావు. నిన్ను వలచినదెవ్వతైనా వద్దంటుందా? నీ చెలిమి దానిపైవున్నది. కానీ నాకోసం చేయిచాస్తావు. దీనివల్ల ఫలమేమి వస్తుందయ్యా? "పచ్చారేదిదోసము" (నీకోసం అనవసరంగా అటూ ఇటూ కాలుగాలిన పిల్లిలా తిరుగుతున్నాను. ఇదంతా నాదే తప్పు). స్వామీ! ఆమెతో జంటగా మీ చుట్టరికాలు తిరగవేస్తావు. నీవు దాన్ని వాడుకచేసికొంటే ఈనాడు యెందుకు వద్దంటుంది? అది నీదగ్గరకు వచ్చింది. ఓ వేంకటేశా! నీవేమో నన్ను కూడినావు. ఇక నా మొకము వేడుకతో "వేలించితేదోసము" (వెలుగులు చిమ్మితే నాదేతప్పు).

★ **మునుకొని** – మునుముందుగానే ★ **వాడికె** – మచ్చిక

సంఖ్య : 368 సంపుటము : 24 పుట: 246 రాగం : రామక్రియ

39 చెన్నలర భూపతిచెరువుకాడ నున్నాఁడు
వెన్నెలబాయిట నాడీ వేంకటేశుఁడు ॥పల్లవి॥

వాడలవాడలవెంట వనితలపొందు చేసీ
వేడుకకాఁడుగదమ్మ వేంకటేశుఁడు
జాడలు మీరి యప్పటి జాణతనాలాడీని
వీడెపుమోవితోడ వేంకటేశుఁడు ॥చెన్న॥

సాదువలె నందరిచన్నులపైఁ జేయిచాఁచీ
వీదరవెల్లితనాల వేంకటేశుఁడు
ఆదిగొని గొల్లెతల నాసలఁబెట్టీఁ దాను
వేదవేద్యుఁడై నట్టివేంకటేశుఁడు ॥చెన్న॥

నను పైనసతులెల్ల నంటునఁ గానుకియ్యఁగా
వినయాల(న?) చేకొనీ వేంకటేశుఁడు
యెనసి నన్నునేలి యిప్పుడు నావిన్నపాలు
విన నవధరించె శ్రీవేంకటేశుఁడు ॥చెన్న॥ **368**

పరిచయ పరిమళం :

భూపతిచెఋవువద్ద నెలకొనిన వేంకటేశ్వరునికి చక్కటి శృంగారగీతిక వినిపిస్తున్నారు అన్నమయ్య. చెన్నలర (సొంపుమీర) భూపతి చెరువు వద్ద వెన్నెల విరజిమ్మే ఆరుబయట శ్రీవేంకటేశుడు ఆడుచున్నాడు అని కీర్తిస్తున్నారు. ప్రతివాడలోనూ వనితలతో పొందు జరిపిన ఆ శ్రీవేంకటేశుడు వేడుకకాడుగదమ్మా? (శృంగారరాయడు కదుటమ్మా?) తాంబూలము చేత ఎఱ్ఱదొండపండులాంటి పెదవులున్న ఆ శ్రీవేంకటేశుడు, ఎక్కడాలేని ఉపాయాలు ప్రదర్శిస్తూ మాటిమాటికీ రసికత్వం ప్రదర్శిస్తున్నాడు. సజ్జనునివలెనున్నప్పటికీ అందరి చన్నులపై చేయివేసే వెఱ్ఱిముదిరిన చేష్టలుచేసే శ్రీవేంకటేశ్వరా! బేలలైన గొల్లెతలకు ఆశలు కలిగించి నీవు వేదవేద్యుడవు గీతాచార్యుడవు అయ్యావు. మరి వారి గతేమిటయ్యా? నీపై అనురాగబద్ధులైన, సతులందరూ చెలిమితో కానుకలీయగా వినయముతో స్వీకరిస్తావు, శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు. అతిశయించి నన్నేలిన తిరుమలేశుడు, నా విన్నపాలు విని, స్వీకరించాడు.

★ **వీదురవెల్లితనాల** – వెఱ్ఱిముదిరన ★ **అవధరించు** – స్వీకరించు
★ **నంటున** – చెలిమితో ★ **అప్పటిజాణతనాల** – మాటిమాటికి రసికత్వంతో

సంఖ్య : 217 సంపుటము : 24 పుట: 143 రాగం : లలిత

44 చాలునే నీమాఁటలు చాలు మూలకెక్కెరా
వేలఁ జూపేవా పదారువేలవాఁడ వౌదురా ॥పల్లవి॥

వొంటినుందాన వదేమే వొంటియు నొంటకె పోరా
అంటఁగా వోచెలియ గోరంట కౌనౌరా
గొంటుజాణతనమేలే కూళతనాలేలరా
కంటినే నీజాడ బండికంటిజాడలటరా ॥చాలు॥

వీడనాడేవేమే నీవీడనాడ నుండఁగఁబో
జోడుగదే నేను అవురా జోడగుటౌళి (ల?)
మేడిసేసేవటే నీవు మేడిపండె నీగుణాలు
వోడ వేమిటాను నీవావోడతో దూలమురా ॥చాలు॥

యింతయేలే నాతోఁ గారింతలు నీవల్లనే పో
సంతమైతినే వో వసంతకాఁడవా
పంతపు శ్రీవేంకటాద్రిపతి నేఁ గూడితిఁగదే
పంతము పాడియుఁగలపడఁతిరా నేను ॥చాలు॥ **217**

పరిచయ పరిమళం :

నాయకుడు నాయికా వాదులాడుకుంటున్నారు. ప్రేక్షకపాత్ర వహించిన అన్నమయ్య ఆలూమగల పోరుతాటాకుమంట అని మిన్నక వుండి చూస్తున్నారు. మనం కూడా విని తరిద్దాం. నాయకుడే మొదట "చాలించవే ఇక నీ మాటలు" అన్నాడు. **"నీవు మాటలు మూలబడ్డ మాటలు గావారా?"** అన్నదామె.

"ఏమిటీ నామాటలనే వేలుపెట్టి చూపగలవటే"?. **"పదహారువేలమంది వాడవౌదువా లేదా చెప్పవయ్యా!".** "అవునూ, ఒంటిగా వున్నావేమిటే" అని అతనడిగితే, **"ఒకటి అనే సంఖ్యకూడా ఒంటరిదేపోరా"** అన్నది. "కఠినత్వం నీకంతగా బాగుండదే" **"నీవు కుటిలుడివనే నేనూ అలావున్నానురా"** అని జవాబిచ్చిందామె. "నీ జాడకంటిని లేవే" అని దెప్పిపొడిచాడతను. **"బండి చక్రము జాడలేలేరా నీవు చూచేది"** అని అతని రసికత్వం గుర్తుచేసిందామె "నన్నెందుకు విడనాడేవే" అంటే **"నీ వీడు అక్కడెక్కడో వున్నది పోరాదా?"** అని బదులిచ్చింది. "నేను నీకు జోడు కదే" **"నేనూ జోడు కట్టిన ఆలినేరా"** "మేడెక్కినట్లు చేస్తావేమే" **"నీది మేడిపండు గుణమే కదరా... లోపల అన్నీ పురుగులే కదా!"** అన్నదామె ఘాటుగా. "నీవెందులోను ఓడవేమే?" అని అతను విసుగుకొంటే **"నీవూ ఓడదూలమువంటివాడివే కదరా"** అని బదులిచ్చింది. "ఇంతెందుకు చేస్తావే?" **"నాతో బాధలు నీవల్లనేరా"** "స్వంతమైతిని కదే" **"ఓహో!! వసంతాలాడేవాడివా?"** నేను పంతముగల వేంకటపతినై కూడితిని కదే. **"నేనూ పంతమూ న్యాయమూ వున్న అలమేలుమంగనురా"**

సంఖ్య : 480 సంపుటము : 24 పుట: 321 రాగం : సామంతం

41 చెలఁగి కొలువులోన సిగ్గులువడఁగవద్దా
బలువుఁడవైతేనే ప్రహ్లాదవరదా ॥పల్లవి॥

వడియుఁజెమటతోడ వంచినమోముతోడ
తొడమీఁదఁగూచున్న తొయ్యలితోడ
జడిసేనీవలపులు సరికి బేసికిఁ జూచి
పడఁతులెల్లా నవ్వేరు ప్రహ్లాదవరదా ॥చెలఁ॥

నిట్టూరుపులు మీర నిద్దుర గన్నులఁ దేర
గుట్టుతో నిన్నాపె గోర గీర
గట్టిగా నీవాపెను కాఁగిలించి వదలక
పట్టుకుండఁగా నవ్వేరు ప్రహ్లాదవరదా ॥చెలఁ॥

సింగపుమోము మెఱయ చిమ్ముఁజూపులు బెరయ
అంగన కాఁగిట నొయ్యన దొరయ
రంగుగ శ్రీవేంకటాద్రిరాయఁడవై మన్నించఁగా
పంగెనల నవ్వేరు ప్రహ్లాదవరదా ॥చెలఁ॥ **480**

పరిచయ పరిమళం :

బొమ్మిరెడ్డిపల్లి చెఱువులో వెలసిన ప్రహ్లాదవరదునిపై సరసశృంగారకీర్తన వినిపిస్తున్నారు అన్నమయ్య. ఈ స్వామినిట్టూర్పులు విడుస్తుంటాడని, అవి వినపడతాయని ప్రతీతి. ప్రహ్లాదవరద నృసింహుని ప్రణయమూర్తిగా ఆవిష్కరించిన అన్నమయ్య ధన్యుడు. కొలువులోకూడా దేవేరితో శృంగార భావాలు చిలికించే ప్రహ్లాదవరదా! సిగ్గులు పడవలదా? నీవు బలవంతుడవైతేనేమి? కొద్దిగా వంచిన ముఖముతో, చెమటలలో దోగుచూ, తొడపై కూర్చొనియున్న ఆదిలక్ష్మితో భీకరమూర్తి సరసుడైన విధానమును చూచిన పడతులు మంచిచెడ్డలు విచారించి ప్రహ్లాదవరదుని చూచి పకపక నవ్వేరు. నిద్ర కళ్ళతోవున్నట్లు అనిపించే ఈ స్వామి ఉచ్ఛ్వాసనిస్వాసముల రవము వినబడుచున్నది. ఈ ధ్వనిని విని నీ దేవేరి రహస్యముగ (మెల్లగా) తన కొనగోటితో గీరింది. దానికి నీవు ప్రతిక్రియగా ఆమెను బిగికౌగలించగా అదేపడతులు మరల నవ్వేరు ప్రహ్లాదవరదా! దట్టమైన చూపులతోవున్న సింహవదనముతో ఆదిలక్ష్మిని కౌగలించి ఆమె తత్తరపడగా వేంకటాద్రిరాయని రూపు ఆ తొయ్యలికి చూపిన ఆ పడతులే బింకముగా నవ్వేరయ్యా! ప్రహ్లాదవరదా!

★ **సరికిబేసికి** – మంచికీ చెడుకూ ★ **గుట్టుతో** – రహస్యముగా
★ **పంగెన** – బింకము ★ **దొరయ** – అంటుకొని

సంఖ్య : 218 సంపుటము : 24 పుట: 146 రాగం : తోండి

42 ఇతరము లేదే యింతి నీపతికి
ప్రతిదినదినమును ప్రభాతవేళ ॥పల్లవి॥

అంగన నీమోము అద్దము విభునికి
కంగుదేరి మేల్కనువేళ
పొంగేటికుచములే పూర్ణకుంభములు
వింగళమై వెలివెడలెఁడివేళ ॥ఇత॥

అతివ నీతొడలే యరఁటికంభములు
చతురునికిఁ బ్రవేశపువేళ
రతిఁగరములే తోరణపుఁజిగు రలరె
అతనుముహూర్తపుటావేళ ॥ఇత॥

సుదతి నీకెమ్మోవి సూడిదెఫల మిది
అదన మీరహస్యపువేళ
కదిసిన శ్రీవేంకటపతికిని నీ-
వెదిటినివిధానమ నెప్పటివేళ ॥ఇత॥ **218**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య అనుంగు చెలికత్తెవలె, దేవిని యేమంటున్నారో ఆలకించండి. ఓ ఇంతీ! నీపతికి నీవే సర్వస్వము. ఆయనకి ఇతరముయేదీ అక్కరలేదు. ప్రతిదినము ఉషోదయమునుండి ఇదే ఆయన దినచర్య. ఓ అంగనా! నీ పతికి అద్దము నీవదనమేనమ్మా! దానిని చూడక నిదురలేవడు సుందరముగా అలంకరించుకొని వెలివడువేళ దిష్టితీసే పూర్ణకుంభములు పొంగిన నీ కుచగిరులే. ఆయన బయటిపనులు చూసుకొని తిరిగి గృహమును చేరినపుడు ఆ చతురునికి నీవూరువులే ఆయన మంటపమున ముఖద్వార అరటి కంభములు. రతిలో అలరించు నీకరములే సుముహూర్తపువేళ ప్రవేశద్వారమున కట్టిన తోరణముల జిగి. ఓ సుదతీ! కెంపువంటి నీ అధరము మీ రహస్యవేళ నీవాయనికిచ్చే సూడిదెఫలము (కానుక ఫలితము). ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీవెప్పుడూ యెదుటనే వుండే నిక్షేపమువంటివాడవు.

★ **వింగడమై**-సుందరముగా ★ **తోరణపు జిగురు**-మందముగా కట్టిన తోరణము
★ **సూడిదెఫలము** - కానుకల ఫలితము ★ **ప్రభాతవేళ** - వేకువజామున

సంఖ్య : 371 సంపుటము : 24 పుట: 248 రాగం : ముఖారి

43 ఎఱుఁగుదు నే నీమోహ మింతిఁ బిలుచుకోరాదా
మొఱఁగి వేసా లింత నాముందర నేఁటికి ॥పల్లవి॥

వెలఁదిమాటలు నీకు విన నింపులౌఁగాని
చలముతోడుత మొగచాటు గాదు
తలకొని మొక్కితేను దయ వుట్టుఁగాని మరి
యెలమిఁ బరాకుసేయ నెంతైనా గొలుపదు ॥ఎఱుఁ॥

ఆపెనవ్వినవ్వులు అందములై యుండుఁగాని
రాపుల నెగసక్కేలై రచ్చకెక్కవు
చూపులఁ దరితీపులు సోద్యములై తోఁచుఁగాని
కైపులై యెంతైనాను కడుఁ జప్పఁగావు ॥ఎరుఁ॥

నీదేవులు చెనకితే నేరుపులై మించుఁగాని
ఆదిగొని వేసటలై యలపు గాదు
యీదెస శ్రీవేంకటేశ యిటు నన్ను నేలితివి
పోది నెంతైనా తనపొం దెప్పుడు వీడదు ॥ఎఱుఁ॥ **371**

పరిచయ పరిమళం :

తిరుమలనాథుడు యెప్పుడూ తన పతియే. అయితే తనబోటి అసంఖ్యాకుల పతి ఆ వేంకటాచలపతియే. ఎవరి వలపు వారిది. ప్రస్తుతం ఆమె శ్రీదేవి చెలికత్తెకూడా ఆమెదేవి తరపున స్వామితో యేమంటున్నదో ఆలకించండి. ప్రభూ! నీమోహము నేనెరుగుదును. నిన్ను కాదనేదెవరయ్యా? ఆ ఇంతిని పిలిపించుకోరాదా? నా ముందు వంచనకూడిన మాటలెందుకయ్యా? ఆ వెలది మాటలు నీకు చెవికింపులని నాకు తెలుసు. తన అహంకారముతో నీకు మొగము చాటుచేయుటలేదు. పూని మొక్కితే పతికి దయ కలుగుతుంది కాని, పరాకు చేస్తే చిరాకు కలుగుతుంది. నాకు తెలుసు కానీ ఆమె చూపునది పరాకుగాదయ్యా! ఆమె నవ్వులో ముగ్ధత్వమే కానీ యెకసెక్కెము కనబడుతుందా చెప్పు స్వామీ! ఆమె చూపులు తరితీపులై (ఉపేక్షించునట్లు కనబడుతాయి గాని చోద్యముగా అది ఉపేక్ష కాదయ్యా! అవి చెప్పలేని ఆపేక్షనే తెలుపుతాయి. నీ దేవేరిని తాకితే ఆమె జాణతనము నీకే తెలుస్తుంది. అలుపుతో నీవిసుగు ఆమెపై చూపకు. నన్నే ఏలినావు కదా!! మరి ఆమె వేంకటపతి రాణి నీ పొందు ఆమె యెన్నటికీ వీడదు.

★ **తలకొని** - పూని ★ **పోది** - వైభవముతో

సంఖ్య : 25 సంపుటము : 6 పుట: 19 రాగం : లలిత

48 ఎందరి వలపించెనో యంటనింట
చిందుల పాటలు వింట సిరులు చేకొంట. ॥పల్లవి॥

తుంగభద్ర యేటికాడ తోరమైనకొండనీడ
రంగుమీరి పైఁడి గోడ రాతిమేడ
అంగడి నున్నాఁడు చూడ నదివో పెడతల
చుంగుల పించెపు గూడ చుట్టుఁ బాగతోడ. ॥ఎందరి॥

పండరంగినుండి వచ్చి పామరుల నెల్ల మెచ్చి
యెండలేని నీడలోన యెచ్చి యెచ్చి
వెండిఁ బైఁడిఁదడంబడ విభవాలఁబ్రొద్దు వుచ్చి
కొండనుచు వరములు కోరికలిచ్చి. ॥ఎందరి॥

చక్కని యావిట్ఠలుండై జవ్వనానఁ జెలువుండై
ప్రక్కనున్న సతితోడఁ బ్రబలుండై
మక్కువ వేంకటగిరి మాయధారి దేవుండై
యెక్కడా నెదురులేక యీడ నున్నాఁడిడివో. ॥ఎందరి॥

పరిచయ పరిమళం :

బళ్ళారి జిల్లా హోస్పేట తాలూకాలో పండరిపురంనుంచి పండరంగి విట్ఠలుని తెచ్చి ప్రతిష్ఠించిన దేవాలయంలో అన్నమయ్య కాలంలో పూజించి వుంటారు. ఆయననే గోపాలకృష్ణుడుగా కొలిచేవారేమో? ఈ విట్ఠలుని కీర్తన ఆ స్వామిపై చెప్పినదే. ఈ విట్ఠలుడు యెందరిని వలపించునో? ఇంటింటా నర్తిస్తూ పడతులు పాడే పాటలు వింటూ వారి వలపు సిరులను చేకొంటూ అతిశయించినాడు. తుంగభద్రానది ఒడ్డున, ఉన్నతమైన కొండనీడలో అతిశయించిన వెండి బంగారములుగల రాతిగోడల భవంతిలో ప్రస్ఫుటమైవున్నాడు. అతనికి పెద్ద తల, ఉంగరాల జుట్టు, చక్కని కొప్పుతో, చుట్టుకొనిన తలపాగతో వున్నాడు. ఈ పండరంగి విట్ఠలుడు, పండరి పురంనుంచి వచ్చి, పామరులనందరిని మెచ్చి, నీడ దట్టంగా వున్నచోట నెలకొనినాడు. వెండి బంగారములు వెల్లువెత్తిన వైభవములతో పొద్దుపుచ్చుతాడు. కొండలవంటి వరములనిచ్చి కోరికలు తీరుస్తాడు. చక్కని ఈ విట్ఠలుడు నిండుయౌవనంలో వున్నాడు. ఈయన పక్కనే దేవేరి రుక్మిణి వున్నందున ప్రబలుడైవున్నాడు. వేంకటగిరిపైనున్న మాయదారి దేవుడు, ఎక్కడా ఎదురులేనందున, ఇదివో ఇక్కడావున్నాడు.

★ **మాయధారి** – మాయావి ★ **ఎచ్చి** – అతిశయించి

సంఖ్య : 267 సంపుటము : 24 పుట: 179 రాగం : లలిత

45 చూతువు రావమ్మా నీసుతుని యశోదమ్మ
బూతులఁ దిట్టీ వద్దంటే పొలఁతులనెల్లను ॥పల్లవి॥

పొడవాటివుట్లెక్కి బుడుగులతోడివెన్న
తొడికిపెట్టీఁ దనతోడివారికి
కడవలపాలమీగడలు దేవుకతిని
కడకుఁ బాలెల్లాఁ గార కంతలుసేసీని ॥చూతు॥

అక్కజపురోళ్లెక్కి అట్టుగపై దాఁచిన-
చక్కిలాలు నురుఁగులుఁ జవిగొనీని
వెక్కసానఁ బట్టరాక వీదులఁ బారాడుతాను
మొక్కలాన నెత్తుకొంటే ముద్దులువెట్టీని ॥చూతు॥

పన్నారుదొంతు లెక్కి బానలపెరుగు నేయి
చెన్నుమీర నారగించి చేరి నవ్వీని
అన్నిటా శ్రీవేంకటేశుఁ డలమేల్మంగవిభుఁడు
వన్నెలఁ గ్రిష్ణుఁ డింటింటివాకిటఁ బొంచీని ॥చూతు॥ **267**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తనలో గోపికలు యశోదవద్ద మొత్తుకుంటున్నారు. నీ కొడుకు బూతులు వుపయోగిస్తున్నాడని మేము వద్దురా అని మందలిస్తే మమ్మల్నీ బూతులతో తిట్టి రభస చేస్తున్నాడమ్మా నీ కొడుకు. వద్దురా అన్న స్త్రీలని యెలా తిడుతున్నాడో చూతువురావమ్మా! మీవాడి అకృత్యం చూడవమ్మా! ఎత్తుగా కట్టిన వుట్లను బుడతలసహాయంతో పట్టుకొని వెన్నతాను తిని తన మూకకు పంచిపెట్టాడు. కడవలలో దాచిన పాలమీగడ దేవుకుని తిన్నాడు. అంతా అయ్యాక పోయేవాడు పోతూ పాల కుండలకి బొక్కలుపెట్టి పాలన్నీ కారిపోయేట్లు చేశాడు. ఆశ్చర్యంగా పెద్దపెద్ద రోళ్ళెక్కి మేము అటకపై దాచిన చక్కిలాలు, నురుగులు కాజేసి తిన్నాడు. చాకచక్యంతో పట్టుకోబోతే పారాడుతూనే యేదో వీధిలోకి పారిపోతాడు. పిల్లవాడు బాగున్నాడని యెత్తుకుంటే అధరాలపై ముద్దులు పెట్టుకొంటాడు. పిడతలదొంతినెక్కి బానలలో దాచుకొన్న పెరుగుతిని నెయ్యి తాగుతాడు. చక్కగా స్వాహా చేసి నవ్వులు చిందిస్తాడు. ఇటు చూద్దామంటే అలమేల్మంగ విభుడైన వేంకటపతి వీడేనాయె. మా ఇంటింటా వాకిటిలో పొంచిన కృష్ణుడు వాడేకదా!

★ **మొక్కలాన**–ఉత్సాహంతో ★ **వెక్కసాన**–ఆశ్చర్యంగా ★ **పన్నారుదొంతులు**–పిడతలదొంతి

సంఖ్య : 216   సంపుటము : 24   పుట: 145   రాగం : నాదరామక్రియ

46 నిండుజాణ వన్నిటాను నీవే యెఱుఁగుదువు
అండనుండి సతులచే నాడించుకోరాదు ॥పల్లవి॥

తలఁపుకొలఁదినే తమి రేఁచవలెఁగాని
వలపంతఁబెట్టరాదు వనితలను
పులక లెసఁగఁ గుచములు ముట్టవలెఁగాని
బలిమిఁ బిసికి తడఁబరచఁగరాదు ॥నిండు॥

కూరిములు దలకొన కురు లంటవలెఁగాని
బారెఁడేసివెంట్రుకలు పట్టఁగరాదు
నేరుపుతోనే కాఁగిటనించి కూడవలెఁగాని
బీరానఁ గుదించి పిరివీకు సేయరాదు ॥నిండు॥

మోహముకొలఁదినే మోవి యానవలెఁగాని
సాహసాన పలు సోఁకించఁగరాదు
యీహల శ్రీవేంకటేశ ఇంతి నిట్టె యేలితివి
బాహుమూలా లంటి కదుఁబచ్చిసేయరాదు ॥నిండు॥ **216**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ శృంగార కీర్తనలో అవధులు మించినట్లు అనిపించినా, స్వామి లీలల్లో తన్మయత్వం చెందిన భక్తులకి అవధియే లేదనిపించి ఈ మధుర భావలహరిని యెన్నుకొన్నాను. "స్వామీ! నీవు అన్నిటిలో పరిపూర్ణుడైన జాణవు. ఇది నీకూ తెలుసు. నీ అండలోవుండే తరుణులతో నీకేళి కొనసాగించరాదా?" అంటున్నారు. ప్రభూ! నీ ఆలోచనలలోనే, తమిరేచవలె (వలపు రేకెత్తించవలె) గాని, వనితలను బలవంత పెట్టరాదయ్యా? తనువు పులకరించేట్లు కుచములనంటవలెగాని బలముగా ఒత్తి తడబడేట్లు చేయరాదు. దేవా! ప్రేమతో కేశపాశమును తాకవలెనుగాని బారెడంత పొడవున్న ఆమె జుట్టును పట్టుకొని మోటుగా లాగరాదు. నూతన వధువును నేర్పుతో కౌగిళ్ళనించి ఆపైన కూడవలెను. అంతేకాని వీరత్వంతో కుదించి, బాధతో పారిపోయేట్లు చేయరాదయ్యా! మహానుభావా! ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! ఆమెను చుంబించునప్పుడు, మోహముతో అధరామృతమునాస్వాదించవలె గాని సాహస వీరునిలా పళ్ళతో కొరకరాదు. ఈహల (ఈ విధముగా చివరకు) ఆ దేవిని సులభంగా ఏలుకొన్నావు ప్రభూ! ఒకటి గుర్తు పెట్టుకో యెన్నడూ ఆమె బాహుమూలలనంటిగాని పదిమందిలోగాని శృంగారము జరుపరాదు.

★ **వలవంతము** – బలవంతం ★ **పిరివీకు** – బాధించు
★ **పలు** – పళ్ళు/దంతములు ★ **బాహుమూలలు** – చంక

సంఖ్య : 169   సంపుటము : 24   పుట: 145   రాగం : ఆహిరి

47 నామన నెఱుఁగుఁ దొల్లె ననిచినదాననౌత
కామించి యేఁచఁగవద్దు గక్కన రమ్మనవే ॥పల్లవి॥

యెడమాట లాడించి యెంతపొద్దు జరపీనే
అడియాసలనే యెంత అలయించీనే
వుడివోనిచూపులను వురులొడ్డీ నిది యేమే
చిడియనివలపులఁ జిమ్మిరేఁగేదానను ॥నామ॥

మొగమొగా లెదుటను మోహ మెంతరేఁచీనే
నగవునఁ గాఁక లెట్టు నటియించీనే
పగటుఁజేఁతలు చూపి బయలేల యీఁదించీనే
మిగులాఁ దమకముల మించివున్నదానను ॥నామ॥

మన్ననలు నాకు నిచ్చి మద మెంత యెక్కించీనే
కన్నుసన్నలనే యేమి గారవించీనే
వున్నతి శ్రీవేంకటేశుఁ డుద్దగిరికృష్ణుఁడై
నన్నుఁ గూడె తనపొందు నమ్మికైనదానను ॥నామ॥ **368**

పరిచయ పరిమళం :

ఉద్దగిరిలో వెలసిన శ్రీకృష్ణునిపై మధురకీర్తన వినిపిస్తున్నారు, అన్నమయ్య. ఆయన శృంగార పురుషుడని యెరిగిన నాయిక తన చెలికత్తె అయిన అన్నమయ్యతో కృష్ణుని ప్రేయసి యేమని అంటున్నదంటే... మొదటినుంచీ నామనసుకు తెలుసు నేనాతనికి ఇష్టమైనదానను. మరి, ఇష్టపడ్డాక బాధపెట్టడం యెందుకు? వెంటనే రమ్మనవే. పుల్లవిరుపు మాటలు మాట్లాడి యెంతపొద్దు గడుపునే? అడియాసతో యెంత అలసట కలిగెనే? తొలగని చూపులతో నిశితంగా చూచునేమే? చిరాకేలేని వలపులతో మైమరువజేసేదానను కదా! ముఖములు కలియగానే మోహమెంత రేపెనే? నవ్వుతూనేవున్నా యెంతకోపము నటించేనే? మురిపించే చేతలు ప్రదర్శించి, నీళ్ళెండిపోయిన చెఱువులో ఈదులాడినట్లు చేయనేలనే అసలే అంతులేని తమకముతో మైమరిచివున్నదానను కదా! నాకు అంతులేని మన్ననయిచ్చి యెంత గర్వమెక్కించెనే? నన్ను తనకనుసన్నలలోవుంచుకొంటూనే యెంత గౌరవమిచ్చెనే? తిరుమల శ్రీవేంకటేశ్వరుడే ఉద్దగిరి కృష్ణుడై నన్ను కూడినాడే. తన పొందుమీద యెంతో నమ్మకమున్నదానను కదా!

★ **ననిచిన** – ఇష్టమైన ★ **ఏఁచు** – బాధించు ★ **ఉడివోని** – తొలగని
★ **చిడియని** – చిరాకేలేని ★ **పగటు** – మురిపించు ★ **కాకటి** – తాపములు

రచయిత:

అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు

పిలవండి	:	**అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు**
పుట్టింది	:	**9-6-1945**
చదివింది	:	ఎం.టెక్.
ఉండేది	:	ఫ్లాట్ నెం. 5., ప్లాటు నెం. 61, సిద్దార్థ అపార్ట్‌మెంట్స్, సిద్ధార్థనగర్.
రంధి	:	భగవన్నామ సంకీర్తన
నచ్చింది	:	శాస్త్రీయ సంగీతం
నచ్చంది	:	నక్కజిత్తులు
మెచ్చింది	:	సజ్జన సాంగత్యం
రింగండి	:	00919393021360
చదవండి	:	www.geetadeksha.com
ఇవ్వండి	:	e-mail : geetadeksha@gmail.com

సంఖ్య : 27 సంపుటము : 6 పుట: 20 రాగం : సామంతం

49 తార వలచినయపుడె తరుణిరతుల
తారసము లెట్లుండు తగవు లెట్లుండు. ॥పల్లవి॥

తరితీపు లెట్లుండు తాలుము లెట్లుండు
గరువంబు లెట్లుండు కసరు లెట్లుండు
పొరపొచ్చె మెట్లుండు పొలయలుక లెట్లుండు-
నెరవరిక లెట్లుండు నెఱుక లెట్లుండు. ॥తార॥

ఓపికలు నెట్లుండు నొల్లములు నెట్లుండు
చూపోప మెట్లుండు సొలపు లెట్లుండు
దాఁపరము లెట్లుండు తగుమాన మెట్లుండు
కోపంబు లెట్లుండు కొఱఁత లెట్లుండు. ॥తార॥

సిరిదొలఁకు లెట్లుండు శేషాద్రిపతికరుణ-
కిరవైన సతిమనసు నెపుడు నెట్లుండు
మురిపమది యెట్లుండు ముద్దుఁజనుఁగవమీఁద-
నరచందురుని రేక లపుడెట్టులుండు. ॥తార॥ **27**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ మధురకీర్తనలో వలచిన తరుణుల మనస్సును ఆవిష్కరిస్తున్నారు. అచ్చతెనుగు పదముల వెల్లువ అర్థం కావాలంటే ఓపికగా నిఘంటువులు వెతకాలి. తార (సమీపించి) వలచినప్పుడు తరుణి రతులు, తారసముగా (ఎదురుకొన్నట్లు ఉధృతంగా) వుంటాయి. ఇక తగవులెట్లుంటాయి. ఆమెకు తరితీపులు (మోహములు), తాలుము (ధైర్యము), గర్వము, విసుగు, పొరపొచ్చము, పొలయలుక (ప్రణయకోపము), ఎరవరిక (రోత), ఎఱుక (స్పృహ) ఇత్యాది లక్షణములు ఎట్లుంటాయి? విరహతప్తులకవి లోపిస్తాయి. ఆమెకు ఓపికెట్లుంటుంది? ఒల్లములు (వలపులు), చూపోపము (చూస్తే సహించలేనితనము), సొలపులు (పరవశములు), దాపరము (ప్రాప్తము) ఇత్యాది లక్షణములెట్లుంటాయి? తగుమానమూ లోపిస్తుంది? కావున ఇక కోపమూ వుండదు, కొఱతా వుండదు, ఆమెకు సిరిదొలకులు (సిరిలోపించుట) ఎట్లుంటుంది? శేషాచలపతి కరుణ పుష్కలంగావున్నది కదా? ఆయనను వాంఛించే సతి మనస్సు ఎప్పుడెట్లుంటుందో తెలియదు. ముద్దు చనుగవమీద అర్ధచంద్రాకారాలుంటాయి. మురిపాలుంటాయి.

★ **తగుమానము** – తగిన మర్యాద ★ **ఎరవరిక** – రోయుట

సంఖ్య : 97 సంపుటము : 6 పుట: 71 రాగం : ఆహిరి

50 అపు డేమనె నేమను మనెను.
తపమే విరహపుఁదాపమనె. ॥**పల్లవి**॥

పవనజ యేమనె పడఁతి మఱేమనె
అవనిజ నిను నేమను మనెను
రవికులేంద్ర భారము ప్రాణంబనై
ఇవల నెట్ల దరియించే ననె. ॥**అపుడే**॥

యింకా నేమనె యింతి మఱేమనె
కొంకక యేమని కొసరుమనె
బొంకులదేహము పోదిది వేగనె
చింకవేఁట యిటు చేసె ననె. ॥**అపుడే**॥

నను నేమనె ప్రాణము మన కొకటనె
తనకు నీవలెనె తాపమనె
మనుకులేశ ప్రేమపుమనకూటమి
ఘనవేంకటగిరిఁ గంటి ననె. ॥**అపుడే**॥

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ విలక్షణమైన మధురకీర్తన రామాంజనేయుల సంవాదము. సీతాదేవిని దర్శించిన హనుమకు ఆతృతతో ప్రశ్నలేస్తున్న రామచంద్రునికి మాటలు వేగంగా వస్తున్నాయి. ఎంతైనా వివరించగల పల్లవి. ఓ హనుమా! ఆమె అప్పుడేమన్నది? ఏమనుమన్నది నాతో? ప్రభూ! తాను నీకోసం పడే విరహమే తన తపము అన్నది. పావనీ! పడతి సీత యేమన్నది మరొకమారేమన్నదో చెప్పు. నిన్ను నాతో ప్రత్యేకించి ఏమన్నా అన్నదా? ప్రభూ! రవికులేంద్రా! తనకు ప్రాణమే భారమైనదని రోదించినది. ఇకపై ఈ తనువును యెట్లు దాల్చెదనని అడిగినదయ్యా!

ఓ కేసరినందనా! ఇంతి ఇంకా ఏమన్నది? మరేమన్నది? జంకక ఏమనుమన్నదో కొసరి వినిపించవయ్యా! ప్రభూ! నిరుపయోగమైన తన దేహము, వేగమే ఎందుకు పోదని విలపించింది. మూగజీవియైన లేడికి అపకారం తలపెట్టిన తనకు తగిన శాస్తి జరిగినదన్నదయ్యా!

కపిశ్రేష్ఠా! నన్నేమన్నా అన్నదా? స్వామీ! తనువులు వేరైనా మీ జంటకు ప్రాణం ఒక్కటే అనమని చెప్పింది. తనకూ నీవలెనే ఈ విరహము తాపమన్నదయ్యా! ఆఖరిమాటగా, ఓ మనుకులేశా! ప్రేమాస్పదమైన మన కూటమిని ఘనమైన వేంకటగిరిపై కంటినయ్యా! అని అన్నది ప్రభూ!

★ **చింకవేట** – లేడిని కొట్టుట ★ **దరియించేననె** – ధరింతును అనెను

సంఖ్య : 179 సంపుటము : 6 పుట: 129 రాగం : ఆహిరి

51 పాయరాని పదివేలు పనులు నీకు యీ
కాయము నీ విప్పుడైన కౌఁగిలించుమీ. ॥**పల్లవి**॥

చిత్తజుతాపముచేత చిక్కవడ్డ దానం గాన
వొత్తి నీతో విన్నవించ నోపం గాని
యెత్తిన నీవిరహాన యే మౌదునో నన్ను
చిత్తగించి యెప్పుడైనాఁ జేరంగరమ్మీ. ॥**చిత్త**॥

తరి నిన్నుం బాసి మాట తడఁబడే దానం గాన
నెరి నిన్నుం దూరనాడ నేరం గాని
యెరగొని తలచీర యెరంగకున్నప్పుడైన
కరఁగి మఱవక నాకడ చూడుమీ. ॥**చిత్త**॥

దవ్వుల నిందాఁక నీకు తమకించే దానం గాన
జవ్వన మంటకు మనం జాలం గాని
రవ్వైన వేంకటరమణ నావద్ద నిట్టే
పవ్వళించి నేఁడైనాఁ బాయకుండుమీ. ॥**చిత్త**॥ **179**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ మధుర కీర్తనలో దేవి శ్రీవేంకటేశ్వరునితో ప్రభూ! నీకు విడువరాని పనులు పదివేలు (అనేకము). అయినా నీవు నా యీ కాయము నిప్పుడే కౌగలించరాదా? ఒకమాట గుర్తుంచుకో. నేను మన్మథ తాపముచే మరిగిపోతున్నదానను కాదు. బలవంతంగా నీకు విన్నవించలేను. విజృంభించిన నీ విరహంతో నేనేమవుతానో తెలియదు. నన్ను చిత్తగించి యెప్పటికైనా చేరరావయ్యా! స్వామీ! నీకు వేరైతే నామాటకూడా తడబడుతుంది. నీపై ఆగ్రహం వచ్చినా నిన్ను నిందించనశక్తురాలనయ్యా! నిశ్చయించి నన్ను ముఖ్యురాలుగా గుర్తించినా, గుర్తించకపోయినా, కరిగినవాడివై నాకేసి చూడు. నన్ను మరువకు. ప్రభూ! నీకు దూరంగా వుండి తమకమురేపేదాననుగాదు. ఈ యౌవనాగ్నినిసైపలేను. వజ్రమువంటి వేంకటరమణుడా! నావద్ద పవ్వళించి నేడైనా నన్ను విడనాడకుమా.

★ **ఎరగొని** – పరవశించి ★ **ఎత్తిన** – విజృంభించిన